

Důvody odkládání mateřství

Kamila Tunkerová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kamila TUNKEROVÁ**
Osobní číslo: **H08232**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Důvody odkládání mateřství**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny a rodičovství

Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného souboru.

Provedení kvalitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Přijetí odpovídajících závěrů.

Doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HANÁKOVÁ, P., HECZKOVÁ, L., KALIVODOVÁ, E. V bludném kruhu. Mateřství a výchovatelství jako paradoxy modernity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-49-0

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

ŠILHOVÁ, L., STEJSKALOVÁ, J. Matkou ve vyšším věku. Brno: Computer press, 2006. ISBN 80-251-0987-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

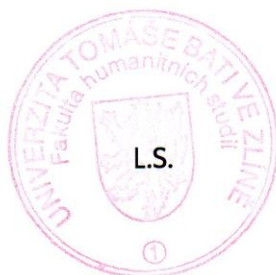
Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.2.2011

Tužková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V mé bakalářské práci se věnuji dnešnímu trendu odkládání mateřství a prodlužování období bezdětnosti. Práce má dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část mé práce vysvětluje obecné pojmy týkající se rodiny, rodičovství, pozdního mateřství a jeho rizika a také shrnuje existující teoretické přístupy k tomuto aktuálnímu problému. Praktickou část jsem věnovala výzkumu, ve kterém zjišťuji kvalitativními metodami důvody odkládání mateřství.

Klíčová slova: rodina, rodičovství, pozdní mateřství.

ABSTRACT

In my thesis I deal with today's trend of postponing motherhood and extending the childlessness period. The thesis has two parts: theoretical and practical. The theoretical part of my thesis explains the general terms such as family, parenting, late motherhood and its risks, and also summarizes the existing theoretical approaches to the current problem. The practical part is devoted to research in which I am finding out by qualitative methods the reasons for late motherhood by qualitative methods.

Keywords: family, parenting, late motherhood,

Chci poděkovat především vedoucí mé práce Mgr. Evě Machů, Ph.D., která mi byla po celou dobu psaní oporou, vždy mne správně nasměrovala a pomohla cennými radami.

Děkuji i mé rodině za podporu a trpělivost.

Také chci poděkovat ženám, které byly ochotné se mnou dělat rozhovor a odkrýt tak své pocity a životní plány.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINA	13
1.1 VYMEZENÍ POJMU RODINA.....	13
1.2 PROMĚNA RODINY	13
1.2.1 Tradiční rodina	13
1.2.2 Moderní rodina.....	14
1.2.3 Postmoderní rodina	14
1.2.4 Česká rodina dneška.....	15
1.3 FUNKCE RODINY	16
2 RODIČOVSTVÍ	17
2.1 RODIČOVSKÁ ROLE.....	17
2.2 PŘECHOD K RODIČOVSTVÍ	17
2.3 PŘÍNOSY RODIČOVSTVÍ.....	18
2.4 OBĚTI RODIČOVSTVÍ.....	19
3 ODKLÁDÁNÍ MATEŘSTVÍ	21
3.1 POZDNÍ MATEŘSTVÍ	21
3.1.1 Rizika pozdního mateřství.....	22
3.2 BEZDĚTNOST	23
3.3 PROČ MÍT DĚTI.....	24
3.4 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY	25
3.5 FAKTORY PŘÍSPÍVAJÍCÍ K ODKLÁDÁNÍ MATEŘSTVÍ.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 PROJEKT VÝZKUMU	31
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL:	31
4.2 METODY VÝZKUMU	31
4.2.1 Metody získávání dat	31
4.2.2 Výzkumný vzorek	31
4.2.3 Metody zpracování získaných dat	32
4.2.4 Metody analýzy dat	32
5 ROZHOVORY	33
5.1 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	33
Tabulka 2: Tabulka základních údajů.....	33
5.1.1 Kategorie	34
SHRNUTÍ A ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45

SEZNAM TABULEK.....	47
SEZNAM PŘÍLOH.....	48

ÚVOD

K napsání mé práce mi byl inspirací článek na internetovém portále iDnes, ve kterém lékaři varovali před odkládáním mateřství. V článku se uvádí, že z nejnovějšího výzkumu provedeného ve Velké Británii vyplývá, že polovina žen, které si chtějí pořídit první dítě po třicítce, se ho nikdy nedočká. Ne, že by tyto ženy byly všechny neplodné, ale prostě tak dlouho s rozhodnutím otěhotnět otálí, až nakonec takzvaně „propásnou“ onu příležitost si dítě pořídit. Jedním z důvodů také bylo, že v tuto dobu nemají již vhodného partnera. Sama mám ve svém okolí několik kamarádek a známých, které mají přes 35 let a děti nemají.

V devadesátých letech dvacátého století došlo v České republice ke značným změnám v rodinném chování, především k poklesu sňatečnosti a plodnosti. Často jsou tyto změny vysvětlovány například změnou hodnotového systému, růstem individualismu nebo nárůstem různých forem rodinného a partnerského života odlišujících se od tradiční rodiny.

V mé práci se věnuji aktuálnímu trendu odkládání mateřství a prodlužování období bezdětnosti. Toto téma je v poslední době velmi diskutované odborníky i laiky. Stále více žen rodí děti v pozdějším věku, než tomu bylo v našem státě v posledních desítkách let zvykem. S tímto problémem také souvisí další demografické změny, a to nízká porodnost, plodnost a zvyšující se bezdětnost.

Dříve byly za starší matky označovány ženy rodící po třicítce, dnes už se tato hranice posunula k věku 35 let. I tento posun svědčí o tom, že začíná být běžnou praxí, že ženy dnes rodí děti později. U nás byl na toto téma realizován jeden větší výzkum, a to výzkum Hany Haškové. Kromě její knihy, ale publikace k tomuto tématu téměř chybí.

Má bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části práce vysvětluji obecné pojmy týkající se rodiny, jejich proměn a funkcí. Dále se věnuji rodičovství, rodičovské roli, předkládám pozitiva a negativa rodičovství. V poslední kapitole vysvětluji, co je to pozdní mateřství, ukazuji statistická srovnání posledních desítek let a teoretické přístupy týkající se odkládání rodičovství.

Praktická část obsahuje výzkumný cíl, metody výzkumu, vyhodnocení rozhovorů a závěr. Výzkumným cílem je zjistit důvody odkládání mateřství u žen, které jsou ve věku nad 35 let a nemají děti. Zjišťovala jsem, jaké důvody a okolnosti je k tomu vedou a jestli se shodují některé předpoklady, pramenící z jejich života. Také mne zajímalo, jestli je jejich bezdětnost konečná nebo jestli děti do budoucna plánují a pokud ano, v jakém časovém

horizontu. Ke svému výzkumu jsem zvolila kvalitativní metodu polostrukturovaného rozhovoru a k vyhodnocení takto získaných dat metodu otevřeného kódování.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

1.1 Vymezení pojmu rodina

Definovat rodinu je složité i jednoduché současně. Velká spousta definic v literatuře je dána tím, že každý autor vymezuje rodinu z jiného pohledu. Klapilová uvádí (2000, s. 27): „*Rodina je malá, primární, neformální sociální skupina, kterou tvoří jedinci spojení pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy.*“

Podle Matouška „*Rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také základní jednotkou každé lidské společnosti*“ (1997, s. 8).

V Sociologickém slovníku nalezneme definici rodiny takto: „*Forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti*“ (Jandourek, 2001, s. 206).

Pokud bych měla definici rodiny zúžit, rodina jsou tedy především rodiče a děti.

1.2 Proměna rodiny

Ne vždy měla ale rodina takovou podobu, jakou známe dnes. Od počátku civilizace se její podoba proměňovala, a i když je rodina stabilním prvkem ve společnosti, mění se i dnes.

1.2.1 Tradiční rodina

Možný (2006) charakterizuje tradiční rodinu jako širokou a vícegenerační. Její stabilitu zaručoval i fakt, že budoucího partnera si nevybírali mladí lidé sami, ale jejich rodiče, kteří se tak snažili o „zachování společenského postavení rodiny, jejího majetku i kulturního habitu“. Křesťanské ideály považovaly manželství za nezrušitelnou, doživotní instituci. Smyslem rodiny bylo plození a výchova dětí.

Tradiční rodina byla otevřená vůči komunitě, která ji obklopovala, a to hlavně na venkově. Členové rodin měli málo soukromí a jejich jednání bylo kontrolováno veřejností. Erotická zamilovanost byla výsadou šlechty. Rodina byla patriarchální, tedy muž měl vedoucí postavení a žena mu byla podřízena, mužské a ženské role byly striktně odděleny. Rodina nebyla pouze společenská jednotka, plnila také výrobní a výchovnou funkci (Matoušek, 1997).

1.2.2 Moderní rodina

V období industrializace se obyvatelé soustředili do měst, a to z důvodu přenesení pracovních míst z rodin do továren. Zavedením povinné školní docházky odcházely děti na větší část dne z rodin. Ženy i děti začaly na přelomu 19. a 20. století pracovat v průmyslu, čímž se pro ženu domácnost začala stávat přítěží, protože ji izolovala od dění ve společnosti. Muži přestali být jediným živitelem rodin a jejich prestiž začala klesat. Pevný společenský status rodiny daný povoláním přednosty rodiny se ztratil (Matoušek, 1997).

Možný (2006) moderní rodinu charakterizuje jako nukleární a manželskou. Manželství je pojímáno jako občanská smlouva. Náboženská víra a Bůh jako nejvyšší autorita ztrácí v rodině svůj význam. Vztahy v rodině jsou založené na lásce a sexuální přitažlivosti. Organizace přebírají rodině řadu funkcí. Rozšíření antikoncepce má za následek snížení porodnosti a počet dětí v rodině se začíná snižovat. Ženy začínají pracovat mimo domácnost a zvyšují se tak jejich příležitosti vyrovnat se mužům.

1.2.3 Postmoderní rodina

Matoušek (1997) shrnul trendy postindustriální společnosti týkající se rodiny takto:

- odkládání sňatků a pořizování dětí na pozdější dobu,
- neformální zakládání rodin, bez oficiálního sňatku,
- narůstání rozvodovosti,
- klesá ochota lidí vstupovat po rozvodu do dalšího manželství a pořizování dalších dětí,
- omezování počtů dětí v rodině, nárůst bezdětných manželství,
- prodlužování společného soužití dětí a rodičů.

I Možný (1999) upozorňuje na nárůst bezdětných manželství. Uvádí, že v Německu je již více než jedna třetina manželství dobrovolně bezdětná. Postmoderní rodinu vidí jako variabilní a individualizovanou. Její hlavní funkcí je funkce citová. Stává se z ní „útočiště před bezcitným světem“. Singly (1999) také považuje za hlavní změny v rodině dneška snižování stability a ztrátu legitimacy manželství a s tím související rozvoj mimomanželských soužití.

1.2.4 Česká rodina dneška

V devadesátých letech došlo v České republice ke značným změnám v rodinném a demografickém chování. Možný a Rabušic (In Mareš, Potočný, eds., 2003) mluví o „návratu české rodiny do Evropy“. Vlastně jde spíše o návrat k rodině „západoevropského typu“, která je charakterizovaná jako nukleární rodina bydlící odděleně, je ekonomicky soběstačná, mladí lidé vstupují do manželství až po 26. roku věku a je zvýšený podíl svobodných mladých lidí. Taková byla v podstatě česká rodina před druhou světovou válkou. V době totalitního státu se náš populační režim značně odlišoval od zemí západní Evropy. Sirovátka (In Mareš, Potočný, eds., 2003) tuto situaci popisuje takto: vysoké míry sňatečnosti, porodnosti, potratovosti, rozvodovosti a úmrtnosti. Porody a sňatky byly často uskutečňovány na začátku reprodukčního období žen. Tento model znamenal krok zpět, směrem k tradiční (východoevropské) rodině. Matoušek (1997, s. 33) k tomu podotýká: *„Rodina byla útočištěm. Mohlo by se zdát, že toto postavení rodinu posilovalo. Nebylo tomu tak. Deformovaný stát vytvářel deformované občany i deformované rodiny. Rodina nikdy není nedobytnou tvrzí, její vnější hranice má vždycky jistou propustnost. Čím je stát totalitnější, tím víc usiluje o proniknutí do soukromí rodiny a tím víc z rodiny dělá věc veřejnou.“*

V sedmdesátých letech došlo v západní Evropě k propadu porodnosti, zvyšování věku prvoroďček a nárůstu bezdětných. U nás naopak v tomto období došlo ke zvýšení porodnosti. Trend snižování porodnosti k nám přišel až o dvacet let později, kdy měly родit právě dívky narozené v sedmdesátých letech, tedy potenciální matky. Ty už však pod vlivem aktuálních událostí a změn odkládají narození prvního dítěte až do počátku jedenadvacátého století. Díky těmto odloženým mateřstvím se od roku 2002 porodnost v naší republice mírně zvyšuje (Možný, 2006).

Po roce 1989 se u nás mladým lidem otevřely nové možnosti a příležitosti, které se týkaly jak profesní kariéry, tak například cestování, studia nebo trávení volného času. Velké změny nastaly i v sociální, bytové a ekonomické politice. Důsledkem této transformace je i *„zvýšení přímých nákladů na výchovu dětí a snížení životního standardu rodin s dětmi, nezaměstnanost žen, zejména matek malých dětí, obtížné životní starty a špatné možnosti bydlení“* (Sirovátka in Mareš, Potočný, eds., 2003, s. 44).

Mladí lidé začínají dávat přednost vzdělání a alespoň začátku pracovní kariéry před založením rodiny a toto rozhodnutí často odkládají na vhodnější dobu. Na dobu, kdy budou lépe finančně a materiálně zabezpečeni, kdy budou mít větší jistotu, že budou schopni se o rodinu postarat.

1.3 Funkce rodiny

Rodina je jedna z nejdůležitějších sociálních skupin a plní ve vztahu ke svým členům a ke společnosti tyto funkce:

1. **Biologicko-reprodukční funkce** zahrnuje rozmnožování a sexuální život manželů.
2. **Socializačně výchovná funkce** představuje socializaci a výchovu dětí.
3. **Ekonomická funkce** znamená zabezpečení materiálních potřeb členů rodiny a vytváření sociálního statusu (Klapilová, 2000).

Langmeier (1998) uvádí základní funkce rodiny podobně:

1. **Reprodukční funkce** – rodina je i nadále základní jednotkou plození nové generace, přestože děti se rodí i mimo manželství.
2. **Hospodářská funkce** – každá rodina hospodaří, vede domácnost, vyrábí, i když je tato funkce v dnešní společnosti oslabena a rodina je dnes převážně spotřební jednotkou.
3. **Emocionální funkce** – rodina by měla poskytovat rovnoměrné citové uspokojení všem svým členům.
4. **Socializační funkce** – rodina učí dítě základním způsobům společenského chování a předává mu základní kulturní statky společnosti.

V mé práci mne zajímá zejména funkce reprodukční, tedy plození dětí. Klapilová (2006) poskytuje výčet poruch funkcí rodiny. Podle ní se porucha reprodukční funkce projevuje bezdětností, neplánováním rodičovství, případně velkým počtem dětí. To má za následek nemožnost plnit funkce ostatní.

2 RODIČOVSTVÍ

Jedním z hlavních životních témat jsou zplození dítěte a péče o ně. Předat geny a uchovat rod je náš základní úkol. Jde ale o mnohem rozsáhlejší poslání, než jen dítě porodit a pečovat o něj. Jde o to, naučit dítě myslet a lidsky cítit, adaptovat na složitou lidskou společnost a přijmout kulturu svého národa (Říčan, 2004).

Vágnerová (1999) označuje rodičovství jako jeden z vývojových úkolů, které má člověk v období mladé dospělosti (20 – 35 let) přijmout a zvládnout, tedy vedle profesní role a stabilního partnerství (manželství). Předpokladem odpovídajícího rozvoje v tomto období je podle ní nejen biologické zrání, ale také adekvátní zkušenost. Rodičovství bývá považováno za naprosto přirozené, a snad i samozřejmé pokračování manželství. Langmeier (1998) píše, že rodina se z manželství stává v okamžiku narození prvního dítěte, kdy manželé musí přijímat nové úkoly spojené s rolí matky a otce.

2.1 Rodičovská role

Podle Vágnerové (1999) je důležitou součástí identity dospělého člověka rodičovská role, která je podmíněna biologicky a zároveň i psychicky a sociálně velmi významná. Rodičovská, především tedy role mateřská, je sociálně velmi ceněna. Společnost od rodiče očekává, že přijme osobní zodpovědnost a citovou zainteresovanost na dítěti. (Rodičovská zodpovědnost je zakotvena v zákoně o rodině č. 94/1963.) Tato role je jako jediná nezpochybnitelně nadřazená, tedy silně asymetrická. Dítě je závislé na rodičově péči a ve všem je mu podřízené. Rodič je dominantní autoritou, rozhoduje o všem, co se dítěte týká a jeho moc je značná. Tato role není vratná a rodičem je člověk už navždycky. Společný potomek poutá rodiče nezrušitelnou vazbou.

2.2 Přejít k rodičovství

Podle Možného (2006) prochází rodinný cyklus různými fázemi. Mezi těmito fázemi probíhají přechody, které jsou stejně důležité, jako jednotlivé fáze. Nejvýznamnějším přechodem je podle něj přechod k rodičovství. Zároveň je také nejvýznamnějším přechodem v našem životě.

Alice Rossiová (In Možný, 2006) popisuje „čtyři jedinečné vlastnosti přechodu k rodičovství“:

1. **Dochází k němu pod silným kulturním tlakem**, který působí zejména na ženu.
2. **Dochází k němu mimovolně**, což znamená, že dítě a hlavně to první, může být počato neplánovaně.
3. **Je nerevokovatelný**, tedy dítě nelze vrátit zpět.
4. **Je zlomový**, k dítěti není pozvolný přechod, dítě prostě jednoho dne je a je to hlavně psychická a sociální zátěž.

Kuchařová (In Sirovátka, Hora, eds., 2008) popisuje hlavní životní etapy z demografického hlediska jako „kroky“ či „přechody“ takto:

- osamostatnění se od orientační rodiny,
- sňatek,
- narození dítěte (prvního, druhého atd.),
- odchod dospělých dětí (prázdné hnízdo),
- odchod do důchodu (nebo šířeji přechod do seniorského věku).

2.3 Přínosy rodičovství

Dítě nám především dává bezprostřední radost, pocit bezpečí, zábavu a pocit smyslu života (Říčan, 2004). Langmeier (1998, s. 170) uvádí, že rodičovství přináší do života uspokojení základní životní potřeby, a to „...*potřebu mít někoho, o koho mohu pečovat, kdo je na mně závislý a kdo mě absolutně potřebuje*“. Děti podle něho přináší do života manželů řadu pozitivních prožitků. Budí v nich ochranný postoj, poskytující nový smysl jejich životů, přináší radost z každodenního soužití, z rychlých změn ve vývoji a projevů náklonnosti dítěte. Podle Vágnerové (1999) role matky uspokojuje některé životní potřeby, a to především pudovou potřebu mateřství, která je spojená s touhou pečovat a být citově vázána na vlastní dítě.

Říčan (2004) označuje mateřství jako „novou příležitost“. Je to skoro jakoby život začínal znovu, bez starých chyb a nezamořený starými konflikty. Narození zdravého a roztomilého dítěte „přebije“ letitou nedůvěru k sobě i ke světu.

Prostřednictvím dítěte přesáhne naše rodina do budoucnosti, tedy mít děti znamená pokračovat v rodu, což je pro některé lidi velmi podstatný přínos (Sobotková, 2001).

Vágnerová (1999) popisuje, že teprve až ve chvíli, kdy zplodíme dítě, jsme schopni pochopit postoje a chování našich rodičů, které nám dříve připadalo neúčelné a začneme si uvědomovat obtížnost rodičovské role a její zodpovědnost. Tento proces nazývá „vyrovnáním rolí“ a dozrávání našeho vztahu k matce a otci, což často vede k lepšímu porozumění a vzájemnému přiblížení.

Milostná intimita mezi manžely se společnou péčí o dítě zesiluje. V partnerovi milujeme také matku nebo otce svého dítěte, objevujeme nové, příjemné stránky jeho povahy. Společné pozitivní zkušenosti a šťastně překonané spory náš vztah obohacují a posilují. Což ale nemusí platit vždycky a úplně (Říčan, 2004).

2.4 Oběti rodičovství

Rodičovství znamená pro rodiče velké změny v jejich životě, které nemusí být pouze pozitivní a je jen na nich, jak tyto změny zpracují, vyrovnají se s nimi a zařídí si svůj další společenský život (Vágnerová, 1999). Dítě přináší i nové nároky do doposud pohodlného způsobu života. Mezi ně patří změna denního rozvrhu rodičů, řada závažných povinností, omezení vlastních zájmů a mnoho obav, starostí a konfliktů (Langmaeier, 1998).

Mladí dospělí jsou díky manželství a zplození dítěte více vázáni ke společnosti, jsou zranitelnější a manipulativní (Vágnerová, 1999).

Milovat děti je často vděčnější a snadnější než milovat partnera a je normální a správné, když ženě v období, kdy jsou děti malé, více záleží na nich než partnerovi (Říčan, 2004). Je také normální, že s příchodem dítěte přichází i změna v partnerských vztazích. Papalia a Old (In Vágnerová, 1999) uvádí, že se všemi změnami, které probíhají v životě matky po narození dítěte, se mění i její osobnost, což může být pro partnera někdy nepochopitelné a rušivé. Říčan (2004) připouští, že dítě může porušit citovou rovnováhu páru a musí se najít nová, což může pro nesžitě, nepevné a jinak problematické dvojice těžké. Langmeier (1998) hovoří o „poklesu manželské spokojenosti“. Vysvětluje to posunem k tradičnímu

dělení rolí, ke kterému v rodinném systému po narození dítěte skoro vždy dochází. To znamená, že matka se více věnuje péči o domácnost a dítě. Což podle Říčana (2004) může vest ke sporům a výčitkám až k citovému vydírání. Sobotková (2001) uvádí negativní dopad na manželství až u 50 % párů po narození dítěte, což vysvětluje zejména vyčerpáním a emocionální nestabilitou ženy ovlivňující sexuální život.

Vágnerová (1999) ve spojení s negativy mateřství pro ženu uvádí ztrátu relativní volnosti, novou zodpovědnost, více povinností, změnu životního stylu, omezení svobody rozhodování, přerušování profesní role a izolaci v domácnosti.

Mezi negativa rodičovství zařadila Sobotková (2001) i finanční znevýhodnění.

3 ODKLÁDÁNÍ MATEŘSTVÍ

V minulém režimu se do 25. roku života vdala, oženila a stala rodiči převážná většina žen a mužů (Sobotka in Hašková, 2009). Dnes však mezi mladými lidmi ve věku 25 – 30 let zůstává relativně vysoký podíl svobodných, bezdětných a bez stálého partnera (Hašková, 2009).

Tabulka 1: Věk matky při narození prvního dítěte

Rok	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009
Věk matky	23,8	23,2	22,9	22,7	22,5	22,5	22,4	22,3	22,5	23,3	24,9	26,6	27,4

Zdroj: Český statistický ústav

Tabulka 1 ukazuje vývoj věku prvorodiček od roku 1950 až do roku 2009. Vidíme, že věk porodu prvního dítěte se od roku 1990 výrazně zvyšuje.

Také fakt, že podle Českého statistického úřadu v roce 1989 rodilo ve věku nad 40 let 665 žen a v roce 2009 to bylo už 1987 žen, svědčí o tom, že narůstá počet žen, které odkládají mateřství na pozdější dobu, než tomu bylo v minulých letech.

Nejvýrazněji klesla porodnost nejmladších matek (asi na čtvrtinu), tedy matek do dvaceti let. Významně také ubylo matek do 25 let. Do té doby rodily asi 70% všech dětí. Podíl žen, které dosáhly třicítka a byly bezdětné, stoupl v devadesátých letech z 6% na 18%, tedy na trojnásobek a stále stoupá (Možný, 2006).

3.1 Pozdní mateřství

Pozdní mateřství neboli mateřství starších žen je mateřství, kdy matka v době porodu dosáhne 35 let (Sobotková, 2001; Biermann a Raben, 2006; Šilhová a Stejskalová, 2006).

Sobotková (2001) uvádí, že téměř 10% porodů v Anglii a Walesu připadá na matky starší 35 let a obdobné údaje platí pro všechny vyspělé země. U nás tento trend nastupuje opožděně a asi 6% porodů u nás připadá na ženy po pětatřicítce.

3.1.1 Rizika pozdního mateřství

Biermann a Raben (2006) uvádí tato zvýšená rizika a zdravotní problémy u žen rodičích po pětatřiceti letech: plodnost, potrat, vrozené vývojové vady, rizika těhotenství, rizika porodu.

➤ *Plodnost*

Podle statistik se šance otěhotnět s věkem snižuje. Šilhová a Stejskalová (2006) jako vrchol plodnosti (fertility) uvádí období mezi 20. a 24. rokem věku ženy. V tomto období má žena všechny psychické i fyzické předpoklady porodit zdravé dítě. Až do 30 let věku ženy zůstává plodnost relativně stabilní. Biermann a Raben (2006) uvádí, že kolem třicítky má problém otěhotnět jen každá šestá žena. Po 35. roku ale přichází prokazatelný pokles plodnosti. Biermann a Raben (2006) uvádí, že u žen mezi 35. a 39. rokem má problém otěhotnět každá čtvrtá žena.

Podle Českého statistického úřadu byla v roce 1974 úhrnná plodnost (průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly během celého jejího reprodukčního období, tedy od 15 do 49 let věku neměnné) 2,43, v roce 1994 1,44 a v roce 2009 1,49.

➤ *Potrat*

Se zvyšujícím se věkem potencionální matky se zvyšuje i riziko samovolného potratu. Šilhová a Stejskalová (2006) uvádí 35 let jako hranici, kdy riziko potratu významně stoupá. Biermann a Raben (2006) uvádí, že toto nebezpečí je u čtyřicetileté ženy až trojnásobně vyšší než u ženy třicetileté.

➤ *Vrozené vývojové vady*

Nejčastější vývojovou vadou, která se u nás vyskytuje je Downův syndrom, tzv. trizonie. Výskyt této genetické vady u dětí, které se rodí matkám po pětatřicátém roku věku, dramaticky stoupá (Šilhová a Stejskalová, 2006). Zatímco ve třiceti letech je riziko asi

1:800, ve 36 letech již 1:300 a ve čtyřiceti 1:80. Naštěstí lze tuto vadu odhalit již na začátku těhotenství, a to například pomocí ultrazvuku, biochemickému vyšetření krve a odběru plodové vody (Biermann a Raben, 2006).

➤ *Rizika těhotenství*

Biermann a Raben (2006) popisují studii matek, která proběhla v Hessensku v letech 1990 – 1995. Porodníci sledovali průběh těhotenství a porodu u 164 788 prvorodiček a zjistili, že ženy ve věku mezi 35 a 39 lety neměly častější obtíže než ženy mezi 18 – 34 lety. Teprve u žen nad 40 let se objevovala čtenější těhotenská cukrovka a nízká porodní váha dítěte.

Nicméně odborníci varují, že s vyšším věkem zdravotní komplikace v těhotenství narůstají. Šilhová a Stejskalová (2006) uvádí tyto nejčastější zdravotní problémy starších rodiček: vysoký krevní tlak (hypertenze), preeklampsie a těhotenská cukrovka (gestační diabetes).

➤ *Rizika porodu*

Šilhová a Stejskalová (2006) připouští, že u starší prvorodičky může být postup porodu ovlivněn méně pružnou tkání cest porodních, což může v některých případech ovlivnit plynulost porodu. Biermann a Raben (2006) uvádí, že mezi 34 a 39 lety přivádí dítě na svět nepřirozenou cestou – císařským řezem každá třetí žena (35%). Po čtyřicítce je to v Německu téměř každá druhá (48%).

3.2 Bezdětnost

Je třeba rozdělit bezdětnost na dobrovolnou, pro kterou se rozhodneme, a nedobrovolnou, která je způsobena neplodností.

➤ *Dobrovolná bezdětnost*

Pokud se lidé z nějakého důvodu pro bezdětnost rozhodnou, bývají ve společnosti negativně hodnoceni. Jejich rozhodnutí je považováno za bezcité a sobecké (Vágnerová, 1999). Manželství a rodičovství je sice významnou součástí naplněného života dospělého člověka, ale není nutně podmínkou životního štěstí. Nemůžeme tedy předpokládat, že lidé, kteří zůstanou svobodní nebo bezdětní, nebudou v životě šťastní (Langmeier, 1998).

➤ *Nedobrovolná bezdětnost*

Sobotková uvádí, že problémy s početím dítěte má každý 10. pár, který rodinu plánuje. Pokud se tyto páry dostanou na léčení ke specialistům, jen 50% z nich má do dvou až tří let dítě. O neplodnosti se hovoří, když po roce snahy o početí dítěte výsledek nedostaví.

Často tito lidé bývají ve společnosti hodnoceni jako méněcenní. Infertilita funguje jako silný stres, vede k celé řadě negativních projevů a narušuje i partnerský vztah (Papalia a Old in Vágnerová, 1999).

3.3 Proč mít děti

Co všechno hraje roli při rozhodování, zda být otcem či matkou? Jaké motivy vedou k přání mít dítě a co všechno hraje roli? Sheehyová (In Říčan, 2004) uvádí tyto motivy:

- touha vyrovnat se vlastní matce,
- přitažlivost mateřské identity,
- nejistota manželovou nebo milencovou láskou – dítě ho připoutá, zmenší nejistotu,
- touha být s někým nerozlučně spoutána a mít někoho velmi blízkého,
- potřeba postavit se proti strachu ze smrti – dítě by mohlo uspokojit matčinu nevědomou představu o vlastní smrtelnosti,
- potřeba trestat sebe a druhé – těhotenství a porod může sloužit jako trest za nedovolená sexuální nebo jiná přání,
- dítě by mohlo být zbraní proti všem, kterým by mohla jeho existence vadit, např. proti matce, která nechce stárnout a prostřednictvím vnoučete by byla navždy babička.

Matějček (In Říčan, 2004) k těmto motivům přidává ještě potřeby, které splňují děti oběma rodičům:

- potřeba otevřené budoucnosti,
- potřeba přijímat ze svého okolí zajímavé podněty a nenudit se,
- potřeba prožívat okamžiky, které patří k lidskému životu, kterými zrajeme a moudříme,

- potřeba bezpečí a jistoty – dítě je citovou pojistkou proti osamělosti, lásku nejen přijímají, ale i vracejí,
- potřeba společenského uznání a uplatnění – jako rodiče máme větší respekt a sympatie.

Mareš (In Hašková, 2009) se zabýval výzkumem hodnoty dětí v českém prostředí a vyvodil pět faktorů, které vedou ženy k mateřství:

- pocit lásky a štěstí,
- osobnostní růst,
- zkušenost sdílení a jedinečnosti vztahu mezi matkou a dítětem,
- pocit sebenaplnění,
- vyjádření kontinuity života,
- zdroj zábavy,
- potvrzení vztahů v rodině apod.

3.4 Teoretické přístupy

Přestože stále ještě nemáme dostatek komplexních teorií, které by reprodukční chování vysvětlovaly, můžeme při odborné diskuzi o poklesu plodnosti a nárůstu podílu bezdětných v zemích střední a východní Evropy čerpat z těchto konkrétních teoretických přístupů, které zpracovala Hašková (2009) takto:

➤ *Teorie individualizace a kulturní změny*

Tyto teorie ukazují na rostoucí hodnotu individualismu a sebevyjádření, na narůstající orientaci na určitou míru hédonismu, na oslabení tradičních prostředků sociální kontroly a demokratizaci uvnitř heterosexuálních párů. Tato teorie tvrdí, že zatímco tradiční rodina byla založena na ekonomických a moderní rodina na statusových potřebách, rodina dneška je založena na potřebách emocionálních. Emocionální potřeby jsou nestabilní základy, protože hodnoty a preference člověka se během života mění, věrnost partnerovi se často mění ve věrnost sobě samému a rodina či partnerství se rozpadá. Nestabilita základů současných partnerství neposkytuje důvěru v jejich trvání a ani jistotu k dlouhodobé investici do rodičovství. Této teorii se věnoval například R. Inglehart.

Kulturní změna může být endogamní i exogamní, tedy založená na změně kulturních komponent a jejich organizaci uvnitř kultury i založená na interakci mezi systémy kultur a na procesu difuze. Teorií kulturní změny se zabývala například D. Bellová.

➤ ***Teorie racionální volby***

Tato teorie podtrhuje vliv vnějších strukturálních bariér na reprodukční chování. Tedy poptávka po dětech je redukována zvyšujícími se náklady na rodičovství. Výsledkem – tedy racionální odpovědí - je orientace na jiné cíle, odkládání rodičovství a snižování počtu dětí v rodinách. Tyto náklady mohou být snižovány sociálně-politickými opatřeními. Představitelem klasické teorie racionální volby je G. Becker a jeho model plodnosti, na něhož pak navázali novější mikroekonomické přístupy. Dalším představitelem je například R. Easterlin,

➤ ***Teorie sociální anomie***

V sociologii byla teorie sociální anomie představena É. Durkheimem a R. Mertonem. Tato teorie hovoří o anomické reakci na strukturální bariéry rodičovství. Po pádu totalitního režimu ve střední a východní Evropě došlo ke zpochybnění starých sociálních norem a vytvoření nových sociálních norem a hodnot. Také došlo k významným institucionálním změnám. Všechny tyto změny vyžadují především čas. Teorie sociální anomie hovoří o dezorientaci, nejistotě, diskontinuitě, alienaci a psychickém nepohodlí. V takové situaci není jednoduché dělat zásadní rozhodnutí a rození dětí je odloženo.

➤ ***Teorie hodnoty dětí a redukce nejistoty***

Tuto teorii započali L. W. Hoffmanová a M. L. Hoffman. Na základě empirických výzkumů stanovili devět základních hodnot, které poskytují děti svým rodičům (pocit nesmrtelnosti, expanze vlastního života, mravnosti a morálnosti, sociální identitu a status dospělosti, mohou být zdrojem stimulace, zábavy a novosti v životě, zdrojem pocitu naplnění, úspěchu, kompetence a kreativity, moci, vlivu a kontroly nad někým jiným, mohou vytvářet pouta v primární skupině a posilovat pocit afiliace, mohou sloužit k soutěžení a sociálnímu srovnávání a mohou být ekonomicky užitečné). Dříve děti představovaly pro své rodiče pracovní sílu a zdroj materiálního zabezpečení na stáří, tedy podle ekonomů měly instrumentální hodnotu (byly instrumentem k naplnění různých cílů). V současné době má dítě pro své rodiče především emocionální hodnotu. Tedy pokud lidé nadále rodí děti, musí rodičovstvím dosahovat statku, který má hodnotu sám. Specifikace

imanentní hodnoty dítěte je spatřována ve snižování nejistoty pro ženu a posilování partnerské solidarity pro páry. Tedy pokud má racionální aktér možnost změnit svou nejistou situaci v situaci určitou (vstup do rodičovství), udělá to, i když pro něj představuje značné riziko. Zástupcem této teorie je také D. Friedman.

➤ *Teorie sociálních sítí*

Tento teoretický přístup vychází z konceptu rozsahu a kvality sociálních sítí, které může jedinec vyžívat. Tyto teorie však dosud v kontextu České republiky nebyly příliš akcentovány.

➤ *Teorie genderové spravedlnosti*

V dnešních podmínkách má žena v rukou spolehlivé prostředky antikoncepce, společenské i finanční ohodnocení je odvozováno především od úspěchu jedince ve veřejné sféře a ženy mají podobné možnosti pracovat, studovat a využívat volnočasové aktivity jako muži. Se založením rodiny se ale tyto příležitosti a možnosti výrazně ztrácejí. Ženy s rozením dětí váhají, minimalizují jejich počet a plodnost je na nízké úrovni. Zástupcem této teorie je P. McDonald.

3.5 Faktory přispívající k odkládání mateřství

Plánování toho, zda a kdy mít děti ovlivňuje mnoho faktorů. Většinou nejde ani tak o rozhodnutí, jako spíše výsledek okolností.

➤ *Připravenost matky*

Pocit emocionální připravenosti je jedna z nevlivnějších determinant načasování mateřství. Podle výzkumů ženy v období střední dospělosti mají větší sebejistotu, sebedůvěru, narůstá pocit kontroly a autonomie. Starší matky popisují pocit připravenosti na dítě jako něco, co získaly časem. Jako emocionální zralost nebo stabilitu, která následovala po dosažení ostatních cílů v životě. Skutečným důvodem bývá také tlak biologických hodin, který se dostavuje jako silný pocit po třicátém a zesiluje po pětatřicátém roce (Sobotková, 2001).

➤ *Formy partnerského soužití*

Podle Sobotkové (2001) je v dnešní době více znovu uzavíraných a rozvedených manželství, než tomu bylo dříve a jejich počty stále rostou. Dále roste počet svobodných matek a nesezdaných párů.

Přestože stoupá podíl svobodných matek na celkovém počtu narozených, většina dětí se stále rodí v manželství. (Ne) existence partnerství, rodinný stav a typ partnerského soužití hrají v plánování rodičovství důležitou roli. Narůstání rozvodovosti, střídání partnerů, nesezdané soužití a další ještě individualizovanější formy uspořádání partnerského života (např. žití spolu odděleně) jsou v souladu spíše s bezdětným životem než s rodičovstvím a jeho dlouhodobými závazky (Hašková, 2009).

Podle Českého statistického úřadu se v roce 1989 uskutečnilo 81 262 sňatků, v roce 1999 jich bylo 53 523 a v roce 2009 už pouze 47 862. Průměrný věk svobodných ženichů byl v roce 1989 24,6 let, v roce 1999 28,5 let a v roce 2009 to bylo 32 let. Průměrný věk nevěst při vstupu do prvního manželství byl v roce 1989 21,8 let, v roce 1999 byl 26,2 let a v roce 2009 29,2 let. Z toho vyplývá, že mladí lidé vstup do manželství stále více odkládají.

Z celkového počtu dětí narozených v roce 1989 (128 356 dětí) jich bylo pouze 7,9% narozených mimo manželství, v roce 1999 se z 89 471 narozených dětí narodilo mimo manželství 20,9% a v roce 2009, kdy se celkem narodilo 118 348 dětí, z nich bylo 38,8% narozeno mimo manželství.

➤ *Orientační rodina*

Při plánování, kdy rodinu založit a kolik dětí porodit přispívá i zkušenost z vlastní orientační rodiny. Hašková (2009) ve výsledcích výzkumu Proměny 2005 uvádí, že prožité dětství v jiné rodinné formě než v úplné rodině implikuje častější preferenci k menšímu počtu dětí.

➤ *Vhodný partner*

Nezáleží ani tolik na tom, jestli chce být v páru rodičem dříve muž či žena a kdo z nich chce mít více či méně dětí, ale důležitá je především míra shody na reprodukčních plánech. Pokud se partneři neshodnou, mají v průměru méně dětí nebo jsou častěji bezdětní než ti, kteří se shodnou (Hašková, 2009).

➤ *Vzdělání, práce a kariéra*

Sobotková (2001) uvádí, že ženy, které odkládají mateřství, většinou mají vyšší vzdělání, budují nejprve svou profesní pozici a kariéru a žijí a pracují ve městě. Málokdy však starší matky vysvětlují odložení svého mateřství profesními důvody, což je zajímavé.

Na plodnost českých žen má velký vliv jejich vzdělání, bohužel vliv negativní. Již dlouho platí, že čím vzdělanější žena, tím méně dětí pravděpodobně bude mít (Možný, 2006).

S dosažením vyššího vzdělání souvisí i pozdější vstup do zaměstnání a také relativně pozdější vstup do manželství a zakládání vlastní domácnosti. V současné době je právě žena ta, která rodičovstvím na trhu práce ztrácí. Ženy, které rodičovstvím ztrácí výdělků, pracovní postupy i pracovní místa, plánují rodiny většinou menší (Hašková, 2009).

➤ ***Velikost bydliště***

Největší koncentrace bezdětných žen je tradičně v Praze, dále je to Brno, Ostrava, Plzeň a Olomouc. Je zřejmé, že v těchto městech se koncentrují také ženy s nejvyšším vzděláním. Ty nejdéle prodlužují období bezdětnosti a také nejméně často stávají matkami. V těchto městech se také koncentrují ženy rozvedené a svobodné. Po odečtení vlivu vzdělání a rodinného stavu však statistická souvislost mezi velikostí bydliště a bezdětností nemizí (Hašková, 2009).

➤ ***Bytové podmínky***

Před rokem 1989 bylo rodičovství často možností, jak se dostat mimo rodičovský dům a založit vlastní domácnost. V současné době je preference zakládat rodinu v rodičovském domě velmi nízká. Mladí lidé podmiňují založení rodiny vlastním bydlením. Bytové problémy uvádí dnes mladí lidé mezi dvě nejčastější bariéry při plánování rodičovství (Hašková, 2009). Na rozhodnutí o založení rodiny působí nepříznivě vysoké náklady na bydlení. Je fakt, že pro většinu rodin s dětmi a mladých lidí s nízkými a středními příjmy je vlastnické a nájemní bydlení finančně nedostupné (MPSV ČR, Národní koncepce rodinné politiky [online]).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

4.1 Výzkumný cíl:

Výzkumným cílem naší práce bylo zjistit, jaké jsou nejčastější důvody odkládání mateřství u žen nad 35 let.

4.2 Metody výzkumu

K našemu výzkumu jsme si záměrně vybrali kvalitativní přístup a metody. Odkládání mateřství je velmi citlivé téma, a proto je náš výzkum založen na osobním kontaktu s ženami, kterým se snažíme porozumět, pochopit je a popsat. Jak uvádí Gavora (2000) cílem kvalitativního výzkumu je hloubkové proniknutí do konkrétních případů a ne zevšeobecnění údajů. Při kvalitativním výzkumu jde o sblížení se zkoumanými osobami, vcítění se do nich, protože pouze tak jsme schopni je popsat a pochopit, protože každý člověk je jedinečný.

4.2.1 Metody získávání dat

Při sběru dat jsme použili polostrukturované interview, které je podle Miovského (2006) pravděpodobně nejrozšířenější formou rozhovorů, a to proto, že řeší nevýhody plně strukturovaných i nestrukturovaných interview.

Předem jsme si připravili okruhy témat, kterých jsme se potřebovali při rozhovoru dotknout. Ke každému okruhu jsme si připravili několik otázek a v průběhu rozhovoru jsme různě měnili jejich pořadí podle toho, jak se rozhovor vyvíjel. (Okruhy a základní otázky viz Příloha I.). První část otázek jsme zvolili více strukturovanou a pro přehlednost jsme z ní vytvořili přehlednou tabulku. Některé otázky jsme volili naopak otevřené a dali jsme tím informantkám větší prostor pro odpovědi.

4.2.2 Výzkumný vzorek

Pro náš výzkum byl nejvhodnější záměrný (účelový) výběr prostý, který je podle Miovského (2006) nejjednodušší možností a neuplatňují se při něm žádné další specifické metody výběru. Vybíráme toho, kdo je k výzkumu vhodný a zároveň s ním souhlasí. Předpokladem k našemu výběru byl věk nad 35 let a bezdětnost. Oslovili jsme 8 žen, ale

souhlasilo pouze 5 z nich. Základní údaje o výzkumném vzorku jsou zaznamenané v tabulce 2.

4.2.3 Metody zpracování získaných dat

Pro fixaci dat jsme použili digitální diktafon a získali jsme tak audiozáznam, který jsme následně nahráli do počítače. Poté jsme převedli netextová data do textové podoby způsobem zvaným transkripce (Miovský, 2006). Tento text jsme vytiskli a následně analyzovali.

4.2.4 Metody analýzy dat

Textová data jsme analyzovali metodou otevřeného kódování, což je proces, při kterém prvotní data identifikujeme nebo převádíme do jednotek, kterým přidělujeme názvy (Miovský, 2006). Jedná se vlastně o přidělování jmen jednotlivým větám nebo odstavcům. Každé takové jméno reprezentuje daný jev (případ, myšlenku, událost). Případy postupně porovnáváme a podobné jevy mohou mít stejná jména (Strauss a Corbinová, 1999).

Vytištěné rozhovory jsme si několikrát přečetli a začali jsme hledat podobné jevy, které jsme nazývali jmény - kódy. Ty jsme vepisovali do vytištěného textu nad slova, věty a odstavce. Následně jsme všechny kódy sepsali na papír.

Dalším procesem byla kategorizace dat. Pojmy jsme seskupili kolem podobných jevů a těm jsme přiřadili jména, tak jak to popisuje Strauss a Corbinová (1999).

V praxi to vypadalo tak, že jsme si u sepsaných kódů pokládali otázku: „Co mají tyto kódy společného?“ Kódy, které byly podobné, jsme napsali vždy na jeden list papíru. Nakonec jsme na každý tento list nadepsali kategorii, jejíž název odpovídal obsahu těchto kódů. Tak vznikly kategorie, které jsme v praktické části podrobně popsali.

5 ROZHOVORY

Polostrukturovaná interview jsme uskutečnili s pěti ženami. Každý rozhovor probíhal individuálně. Ve dvou případech proběhl rozhovor v jejich bytech, kam jsme byli pozváni. V jednom případě jsme uskutečnili rozhovor u dotazované v její práci a ve dvou případech v restauraci. Průměrná délka rozhovoru se pohybovala kolem 17 minut.

Nejprve jsme dotazovaným vysvětlili účel rozhovoru, zeptali jsme se jich, jestli nebude vadit, když si vše nahrajeme na diktafon a zaručili jsme jim, že v naší práci změníme jejich jména, popřípadě i jména jejich partnerů a firem, ve kterých pracují.

5.1 Vyhodnocení rozhovorů

Ze získaných základních údajů o informantkách jsme vytvořili přehlednou tabulku.

Tabulka 2: Tabulka základních údajů

Informace /jméno	Věk	Vzdělání	Místo narození	Místo bydliště	Počet sourozenců	První porodmatky	Úplnost orientační rodiny	Partner	Délka vztahu	Společné bydlení
Karin	36	VŠ	město	velkoměsto	0	23	ano	ano	1,5 roku	ano
Anna	35	VŠ	město	velkoměsto	1	20	ne	ano	3,5 roku	ano
Jana	35	VŠ	město	město	2	19	ano	ano	2,5 roku	ne
Klára	35	SŠ	město	město	1	24	ano	ne		
Pavla	37	SŠ	vesnice	město	1	23	ano	ano	12 let	ano

5.1.1 Kategorie

Kategorie vzniklé otevřeným kódováním.

➤ Význam rodiny

Pro všech pět žen je rodina velmi důležitá, znamená po ně pomoc, oporu, zázemí. Pouze Klára, i když tvrdí, že s maminkou i s bratrem vychází dobře, se mamince ani bratrovi například nesvěřuje a neřeší s nimi své osobní problémy. S širší rodinou se nestýkají, neslaví svátky ani narozeniny. „*Spíš z toho praktického hlediska, z toho, z toho, hmm, co se týká financí, zaměstnání a takhle. Ale jako soukromí moc ne (Klára).*“

Naproti tomu Anna má k mamince „*takový opatrovnický*“ vztah, což znamená, že se o ni hodně stará, a to ve všech směrech. Se sestrou si velmi rozumí a její syn je pro Annu „*miláček*“. Pro Janu je její rodina „*nejdůležitější věc v životě*“ a má dobrý vztah se sourozenci i jejich rodinami. Karin se s rodiči o všem radí, mají hezký vztah a jsou „*rovnocenní partneři*“. Pavla má k rodičům velmi silný vztah a jsou první, za kým jde „*rozebrat problém*“. „*Neumím si představit, až tady jednou nebudou (Pavla).*“

➤ Finanční a materiální zabezpečení

Otázky směřovaly spíše na finance a materiální zabezpečení přímo informantek. Kromě Pavly se informantky cítí být finančně a materiálně zabezpečené. Anna má vysokou hypotéku a s příchodem dítěte přijde o svůj vysoký plat, proto musel její přítel změnit práci tak, aby mohl rodinu zabezpečit.

„*...musím říct, že zajištěná jsem, ale musím říci, že veškeré finance využívám právě na zařízení toho domu, takže jako, že bych měla třeba naspořeno, z toho co vydělávám, že bych měla naspořeno, ne! Nula, jo. Všechno je prostě, všechno dáváme teďka na zařízení toho domu, no (Anna).*“

„*Určitě si dovedu představit, že by to mohlo být lepší, to je jasné, ale myslím si, že ty podmínky, které teď mám a v případě, kdybych měla partnera, který by byl na tom stejně jako já, tak si myslím, že bychom byli schopni nějak normálně fungovat. Že bychom byli schopni třeba pokrýt nějakou hypotéku a žít normálním životem. Taková ta střední vrstva. Určitě ano. Mám svůj byt, takže kdyby přišlo dítě, tak by to nevadilo (Jana).*“

➤ **Finanční zabezpečení ze strany partnera**

Pokud by přišlo dítě a ženy by zůstaly na mateřské dovolené a opustily práci, myslí si všechny, že by je partner dokázal zabezpečit, tedy ve smyslu financí a materiálních potřeb. Anna mi vysvětlovala, že právě kvůli ztrátě jejího vysokého příjmu v případě pořízení dítěte si musel její partner najít „výnosnější a stabilnější zaměstnání“. Pavlin přítel podniká a v oblasti financí by prý problém určitě neměl. Naznačila několikrát, že vydělává opravdu dost.

„Ne, v současný moment by tomu finance nebránily. V současný moment, jako když to vezmu, tak si myslím, že tam jako nejsou žádné zábrany. Když vezmu i jakoby stránku bydlení a těchto věcí, tak v tom taky není problém (Karin).“

➤ **Význam práce a kariéry**

Pro Kláru a Pavlu znamená práce spíše povinnost a příjem peněz, prostředek k tomu, aby si mohly „něco koupit, někam jet“. S postupem v kariéře do budoucna nepočítají a ani to asi pro ně není důležité.

Anna a Karin mají v práci vysoké postavení. Podle jejich výpovědí dlouho tvrdě pracovaly, než se na tento post dostaly a práci obětují i svůj volný čas, jsou pracovně vytížené od rána do večera a někdy i o víkendech. Práce má pro ně velký význam. Karin řekla: „*No v současné době asi určitě zásadní význam. V současné době, když budu upřímná, tak je to naplnění mého života, momentálně.*“. Anna se vyjadřuje takto: „*... já se snažím v té práci být jako dobrá a dávám té práci jako maximum. Teda u mne ta práce je na prvním místě, možná je to tím, že mi dali vlastně v mém věku, v mém věku mi dali takovou pozici.*“ Obě by si mateřskou dovolenou s dítětem chtěly užít a dát jim všechno, co děti potřebují, ale obě taky poznamenaly, že nevydrží s dítětem celou dobu rodičovské dovolené a snaží se vymyslet, jak by skloubily na jedné straně kariéru a práci a na straně druhé dítě a rodinu.

„Moje práce je flexibilní, kreativní, poskytuje mi kontakt s lidmi, dává mi možnost se realizovat, vzdělávat se (Jana).“

➤ **Život bez dítěte?**

Na otázku, zda by si uměly představit život bez dítěte, odpověděly informantky rozdílně. Tři z nich si tuto alternativu rozhodně nepřipouští a dvě by asi i dítě adoptovaly, kdyby jim mateřství nevyšlo. Což vypovídá, že dítě je pro v životě velmi důležité.

Pavla je velmi nešťastná, že se jí nedaří otěhotnět a při této otázce měla oči plné slz: „*No, snažím se. Snažím si to představovat pořád, ale nevím, no. Pořád, pořád člověk doufá, že nějaká naděje je, ale, jo, nevím, je to těžké, no.*“

Klára připouští možnost v budoucnu dítě nemít: „*Jako ne že bych nechtěla, ale jako nemám to plánované, jako že teď se domlouváme a chtěli bychom. Když to přijde, tak to přijde. Když to nepřijde, tak to nepřijde.*“

➤ **Plánování dítěte**

Klára tvrdí, že dítě, partnera, ale vlastně celý život nijak neplánuje a vše nechává tak, „*jak to plyne*“, že „*nejde cílevědomě za tím, že by dítě chtěla teď*“. Vzhledem k tomu, že partnera nemá, položila jsem jí otázku, jestli přemýšlela nad tím, že by nějakého muže třeba jen „využila“ na to, aby jí udělal dítě. Odpověděla, že ne, že to by k němu nic necítila a že dítě by mělo mít úplnou rodinu.

Ostatní informantky do budoucna děti plánují. Pouze Pavla je nešťastná ze své situace, protože se již několik let snaží otěhotnět, a to i pomocí umělého oplodnění, ale nedaří se jí to. Na otázku, jestli počítá s tím, že by dítě eventuálně ještě vyšlo, odpovídá takto: „*Je to moje vroucné přání, ale spíš se snažím si říkat, že to asi nepůjde. My se snažíme už opravdu dlouho a snažím se na to nemyslet. Převést tu psychiku tak, abych na to pořád nemyslela. Pořád si říkám, co člověk asi bude dělat, nebude, když to bude bez toho dítěte, no.*“

Anna by chtěla dítě do dvou let a říká, že i partner je na to připraven. Partner by chtěl dítě prý i hned, ale Anna potřebuje mít finanční jistotu: „*Takže já prostě potřebuju tam mít tu jistotu, že on bude mít pravidelný příjem a na základě toho příjmu, jako v tom případě už nám tam nic nebrání.*“ Anna také popisuje, jak je v práci těžko zastupitelná a bude problém, kdo za ni nastoupí po dobu její mateřské.

Výpovědi Karin o tom, jak plánuje dítě, jsou značně rozporuplné. Někdy mluví o tom, že sama ví, že v jejím věku už by dítě měla mít, děti má ráda a určitě je chce. Na druhé straně mluví o tom, že partner už dítě chce, ale je to jen na ní, aby rozhodla, kdy to bude a ona má zábrany a snaží se vymyslet, jak skloubit práci a dítě. Zakončila to slovy: „...výhledově uvidíme.“

Jana s partnerem o dítěti mluví, ale nemají to jasně naplánováno, spíš přemýšlí tak, že kdyby otěhotněla, tak se tomu přizpůsobí.

➤ **Kdo bude na mateřské?**

Všechny čtyři informantky, které děti plánují, shodně odpověděly, že na mateřské dovolené budou ony a ne partner. Pavla jasně řekla, že její partner by na mateřské určitě nechtěl být a kvůli jeho vyšším příjmům a podnikání by to ani nebylo vhodné. Jana si myslí, že: „...v této situaci nebo teď, pokud bych k tomu měla nějak mluvit, tak bych byla na mateřské já. A to s ohledem asi na výši toho platu a vůbec na těch finančních možnostech.“ Karin chce být na mateřské, ale myslí si, že kdyby cítila, že musí do práce, že by ji partner doma u dítěte na přechodnou dobu zastoupil, ale jeho pomoc spíš vidí v hlídání dítěte. Annin přítel by klidně doma s dítětem zůstal, ale Anna si to chce „užít“, i když předpokládá, že půjde do práce dřív, než je obvyklé, a to asi po roce a půl.

➤ **Ovlivnění vztahu dítětem**

Zda dítě ovlivní jejich partnerský vztah? Všechny informantky se vyjádřily spíše tak, že to nemohou vědět, když to nezažily. Karin a Anna si myslí, že snad by to ovlivnilo jejich vztah s partnerem k lepšímu, že by to snad byl přirozený vývoj k něčemu dalšímu, co život přináší. Jana je přesvědčená, že dítě vztah ovlivní, ale určitě „v dobrém“. Pavla si není jistá, jak by partner „fungoval“, když ona by se víc věnovala dítěti.

„...takhle, já bych samozřejmě chtěla, pokud by to miminko nějakým způsobem přišlo, tak samozřejmě, aby to ten náš vztah posunulo někam na jinou metu a samozřejmě, aby to ten vztah nějakým způsobem zpečetilo, když to řeknu tak (Karin).“

➤ **Rizika pozdního mateřství**

Klára se touto otázkou „*vůbec nezaobírá*“ a tvrdí, že: „*...někdo má dítě prostě i ve čtyřiceti a vyjde mu to*“ a že v životě je spousta jiných věcí, které se musí plánovat. Anna, Karin i Jana připouští možná rizika a problémy s otěhotněním ve vyšším věku. Pavla to okomentovala slovy: „*Myslím si, že jsme s rozhodnutím čekali příliš dlouho a nakonec to nejde. Začali jsme to zkoušet, když mi bylo kolem čtyřiceti. Dneska mám za sebou několik umělých oplodnění a nic.*“

➤ **Tlaky okolí**

Třem informantkám nepřipadá, že by na ně nějak kvůli jejich bezdětnosti nějak tlačilo.

„*... spíš taková nějaká ironie, ale není to něco takového, jakože by mě někdo na to upozorňoval nebo...ne, ne, určitě ne. Nemám s tím zkušenost. Ne! (Jana).*“

„*Každý máme prostě svůj život, znají mě, berou mě, takže nemá smysl, aby a kdy už budeš mít, kdy už to a ono...ne (Klára).*“

Pavlino okolí ví, že má problém s otěhotněním, takže se jí nikdo raději neptá. Karin a Anna cítí tlaky hlavně z rodiny, ale nijak je to neovlivňuje. Karin pociťuje tlaky i ze stran kamarádek, které děti již mají, a chápe, že chtějí sdílet své starosti i s ní, ale „*nechává ji to naprosto chladnou*“.

➤ **Obavy z mateřství**

Tři ženy uvedly, že z mateřství mají „*takové normální obavy, asi jako každá ženská, jako budou všechno stíhat a že nebudou všechno vědět*“. Jana nad tím takhle ani nikdy nepřemýšlela, nepřipouští si nějaké možné problémy a v současné době nic takového „*neřeší*“. Klára nic v životě neplánuje, takže ani možné obavy prostě neřeší.

Karin se zamýšlí nad tím, že když bude mít dítě pozdním věku, jestli ho „*vůbec vychová*“ a že dítě ji asi „*převrátí život o 360st.*“, ale z dítěte žádný velký stres nemá a obavy popisuje jako „*normální*“.

„...že tím že je člověk starší, tak samozřejmě o těch věcech víc přemýšlí, říkám, možná, že někdy třeba až zbytečně moc. Nemyslím až jako obavy. Tak samozřejmě v první moment, když jako člověk slyší kolem sebe, jak mají všichni problém s otěhotněním, tak jestli vůbec otěhotní (Karin).“

„No, tak asi tak nějak normálně, jako každá. Mám obavu, jak to budu všechno zvládat, jak to skloubím, práci a dítě. Jak to zvládneme finančně... Ale obavy, jako strach...hmmm, to asi ani ne. Prostě jak to přijde, tak to bude (Anna).“

➤ **Každá žena matkou?**

Pouze Jana si myslí, že všechny ženy by se v životě měly stát matkou, protože by je to ve starším věku mrzelo a litovaly by toho, že zůstala samy, že „nemají komu co předávat, ty zkušenosti a vůbec ten život“. Měly by to „pocítit, poznat a zažít“.

Většina informantek si ale myslí, že pokud k dětem nemá žena žádný vztah, netouží po nich nebo třeba je pro ně důležitější kariéra, že by dítě mít neměla, protože dítě by bylo „chudák“ a nedala by mu stejně všechno, co by potřebovalo. Tím mají na mysli hlavně čas a lásku.

➤ **Vhodný věk**

Otázka vhodného věku při prvním dítěti je velmi diskutabilní. I lékaři mají rozdílné názory. Většina informantek se shodlo v tom, že vhodný věk k pořízení prvního dítěte je individuální a že hodně záleží na tom, kdy žena sama cítí, že je připravená. Tři z pěti informantek uvádí období kolem třicátého roku jako hraniční.

„Kolem toho třicátého roku ten člověk už něco zažil, něco má... (Karin).“

„Měl by ho mít v momentě, kdy se na něho cítí...(Anna).“

„Ale jinak jako...nemyslím si, že 18 je dobře nebo 25 je dobře. Já si myslím, že každý člověk je jinou osobností, každý je jindy vyzrálý nebo je každý připravený na to jinak, takže to nemůžu říct ten věk. To snad se ani nedá říct. Je to individuální (Jana).“

„Když jdeš ze střední hned na vysokou, něco si vybudovala, udělala si nějakou práci, kde by ses mohla, kam se můžeš vrátit, tak těch třicet dva, třicet tři, si myslím, že je dneska tak na to první optimální (Klára).“

„Myslím, že do těch třiceti by to první dítě mělo být (Pavla).“

➤ **Vhodný partner – ideální otec?**

Zda bude partner dobrým otcem? Informantky odpověděly většinou, že ano. Jana doufá, že ano. Usuzuje tak i z partnerova chování vůči jiným dětem a lidem. Pavla odpověděla: „... po té finanční stránce určitě. To dítě by mělo, co by chtělo. Ale tak v těch starostech a tak to nevím. Nevím, neumím si to představit, nejsem si jistá stoprocentně.“ Partner Karin má již z předchozího vztahu syna a Karin řekla, že to, že odešel od rodiny, není příliš pozitivní, ale když ho vidí, jaký má k synovi vztah, tak si ho jako rodiče dokáže představit „naprosto v pohodě“. Klára partnera nemá a cítila jsem z ní, že se o mužích ani bavit nechce. Anna se vyjádřila, že s přítelem mají moc hezký vztah a on by dítě chtěl hned.

➤ **Předchozí partnerství**

Odpovědi ohledně předchozích vztahů měly vysvětlit, zda ženy nemají s bývalými partnery například špatné zkušenosti, zda neměly již v minulosti vztah, ve kterém z nějakého důvodu dítě nepřišlo. Jestli ta takový vztah třeba nějak ovlivnil při plánování rodičovství. Tři z nich přiznaly, že již v minulém vztahu plánování dítěte proběhlo, nebylo to však v tom vztahu to nejdůležitější. Vztahy zkrachovaly z jiných důvodů, než snad kvůli plánování dítěte.

Karin popisuje, že jí vadila partnerova rodina a jejich rodinné vztahy. Měla obavy, že by jeho „zvláštní“ rodinné chování přenesl i do jejich budoucí rodiny. Kromě jiných problémů, které spolu řešili, jí přišel partner pro rodinný život „nevyzrálý“ a měla pocit, že by pak zůstala s dítětem sama a on by byl někde s kamarády a jako dítě si s ním vlastně ani nedovedla představit.

Anna se v předchozích vztazích na dítě nepřípadala vyzrálá, ale v posledním vztahu „už se na dítě cítila“, ale vztah nevyšel.

Klára tuto možnost nepřipustila a cítila jsem z ní, že dítě ani snad s nikým ještě neplánovala.

„Každý ten vztah ovlivnil, a čím byl člověk starší, tak samozřejmě o to víc ovlivnil ten pohled na to. Záleželo tak na tom partnerovi. Záleželo na našem vztahu, jakým směrem se ubíral. Takže jeden z těch vztahů, který jsem měla, ten dlouhodobější, který trval asi 8 let, tak tam už se s tím samozřejmě nějakým způsobem počítalo, už se o tom mluvilo a bylo to nějak nasazeno a potom ten další vztah byl o tom, že ten partner byl na takové úrovni, že jsem si nebyla jistá, že by byl schopen fungovat v té rodině jako otec, jako manžel (Jana).“

SHRNUTÍ A ZÁVĚR

Cílem naší práce bylo zjistit důvody odkládání mateřství u žen nad 35 let.

Kvalitativní typ výzkumu dává možnost o hlubší proniknutí do konkrétního případu, pochopení postojů a motivů jednání a právě o to jsme se v našem výzkumu pokusili. Snažili jsme se nalézt odpovědi na otázky, jak žijí ženy, které v pětatřiceti ještě nemají děti. Jak se staví k mateřství, z jakých rodin pochází, jaký vztah mají k práci a kariéře, jestli děti plánují, jaká je jejich ekonomická situace nebo například jak se k plánování dítěte staví jejich partneři a jaké jsou jejich postoje k mateřství. Myslíme si, že na otázku: „Proč ve svém věku ještě nemáte děti?“, by přímo odpověděla málokterá z nich. Na tuto otázku je těžké hledat odpověď. Někdy sami nejsme schopni identifikovat příčiny svých životních kroků a rozhodnutí. Z výsledků rozhovorů však můžeme vysledovat některé důležité informace. Především to, že při hledání důvodů odkládání mateřství jde o souhrn několika faktorů. Důvody tedy nejčastěji byli: budování profesní kariéry, hledání vhodného partnera a problémy s otěhotněním.

Nyní se pokusíme srovnat teoretické přístupy s výsledky našeho výzkumu. Teorie většinou uvádí, že plány na dítě odsouvají na později nejčastěji vysokoškolačky. S tímto faktem se shodují i naše výsledky. Tři z pěti žen v mém výzkumu mají vysokoškolské vzdělání. Zároveň tyto tři ženy také usilovně budují svou kariéru a práce jim dává velké uspokojení psychické i finanční a cítí se i materiálně a finančně zabezpečeny. Zatímco další dvě ženy mají středoškolské vzdělání a práce je pro ně jen nutnost. Jedna z těchto dvou se necítí být finančně a materiálně zabezpečená a spoléhá v tomto na partnera. Zajímavé je, že ani jedna z žen neuvedla bytové podmínky jako důvod k odkládání svého mateřství. Všechny totiž vlastní byt nebo dům nebo mají zázemí u rodičů či partnera a jejich ekonomické podmínky jsou dobré. Pokud srovnáme výzkumy ohledně místa bydliště těchto žen, mohly bychom souhlasit s teorií, která udává, že většina bezdětných žen žije ve velkoměstě. Dvě z pěti informantek žije skutečně ve velkoměstě, tři ve městě střední velikosti. Když jsme oslovovaly ženy vhodné do našeho výzkumu, nenašly jsme ani jednu, která by bydlela na vesnici. Při plánování vlastní rodiny vycházíme ze zkušenosti z té své původní, orientační rodiny. Týká se to také vhodného věku k narození prvního dítěte. Většina žen se shodla na hranici třiceti let, i když ony samy jsou ve věkovém rozmezí 35 -37 let. Podle statistik byl v době, kdy se naše informantky narodily (mezi lety 1974 – 1976), průměrný věk prvorodiček 22,5 let. Průměrný věk jejich maminek při porodu prvního dítěte je 21,8 let

a v roce 2009 to bylo 27,4 let. Z toho vyplývá, že jejich maminky rodily zhruba v hranici průměrného věku, ale naše informantky aktuální hranici průměrného věku prvorodiček již několika lety překročily. Všechny shodně hovoří o potřebě zralosti a připravenosti ženy při tomto důležitém kroku vstupu do rodičovství. Z tabulky 2 můžeme vyčíst také údaj o počtu dětí v orientačních rodinách našich informantek. Průměrný počet dětí v jejich původních rodinách je 1,0, což můžeme posoudit jako malou rodinu. Je velká pravděpodobnost, že naše informantky, pokud vůbec dítě mít budou, budou mít spíše pouze jedno, než více, a to vzhledem k jejich věku. Všechny informantky mají s rodiči velmi dobré vztahy a jejich rodina pro ně hodně v životě znamená. Kromě jedné mají všechny ženy v našem výzkumu partnera. Jedna z nich s ním zatím nežije, ale plánují to. Zajímavé je, že ani jedna z informantek není vdaná a ani momentálně svatbu neplánuje. To potvrzuje statistické údaje o vyšším věku při vstupu do manželství a o vzestupu jiných forem partnerství, než je tradiční manželství. Je těžké posoudit, jak dlouhý by měl být vztah před početím dítěte. Průměrná délka vztahu našich informantek je 4,8 roku. Kromě jedné, která má vztah se svým přítelem 12 let a o dítě se pokouší již několik let, mají naše informantky spíše krátké vztahy (průměrně 2,5 roku), což napovídá hodně o tom, že dnes ženy vhodného partnera hledají déle a k výběru „otce rodiny“ přistupují zodpovědně, což můžeme nalézt i v jejich odpovědích na otázky týkající se vhodného otce a předchozích partnerství. Pouze jedna informantka mateřství neplánuje a tvrdí, že vše nechává plynout a že jsou důležitější věci a pokud by dítě nepřišlo, vyrovná se s tím. Ostatní informantky mají ve svých reprodukčních plánech celkem jasno – všechny děti chtějí a plánují. I když jejich rodina by už ráda měla potomky, nenechají si do svých plánů mluvit a ovlivňovat se tím. Obavy z mateřství si ženy většinou nepřipouští, a pokud ano, tak asi jen jako běžné obavy z něčeho, co ještě nezažily. Rizika pozdního mateřství si informantky připouští spíše jako možné problémy s otěhotněním, jedna z nich již několik let čelí tomuto problému s otěhotněním a myslí si, že čekala příliš dlouho a teď to nejde. Všechny ženy našeho výzkumu, které partnera mají, si připouští fakt, že dítě vztah ovlivní a většina si myslí, že k dobrému. Což by podle teorie ve zdravém vztahu mělo odpovídat. Život bez dítěte si nechce většina informantek představit a dvě by dítě asi i adoptovaly, kdyby jim vlastní nevyšlo. Většina z nich si ale nemyslí, že by každá žena měla být matkou, pokud to tak necítí.

V našem výzkumu jsme se pokusili o shromáždění informací o ženách, které na své mateřství nespěchají a záměrně nebo nezáměrně tento zlomový životní krok odkládají na později. Dávno je za námi doba, kdy svým dětem rodiče vybrali životního partnera a bez možnosti jejich svobodného rozhodnutí jim předložili jejich budoucnost. Pryč je také doba, kdy se mladí lidé často neuváženě po dosažení plnoletosti vrhali do manželství a rodičovství. Dnes mladí lidé častěji dávají přednost vzdělání, cestování, profesnímu růstu nebo prostě jen svým koníčkům a zájmům a prodlužují tak období bezdětnosti. Také nemůžeme opomenout fakt, že mladí lidé dnes hledají partnera delší dobu, než tomu bylo dříve a vyzkouší jich za svůj svobodný život často i více, než se rozhodnou pro toho pravého, se kterým založí rodinu. Ženy dnes mohou snadno regulovat své životní plány pomocí antikoncepce. Z našeho výzkumu však vyplývá, že děti pro ně mají stále velký význam a místo v jejich životech. Jen s nimi počítají později, než tomu bylo dříve zvykem a cesta k naplnění jejich cílů je složitější. Jejich životní strategii nechápeme jako sobectví, ale jako jejich zodpovědnou a racionální volbu. Chtějí pro své děti připravit to nejlepší prostředí a podmínky, jak socioekonomické, tak psychické. Otázkou zůstává, jestli se jim jejich plány splní, jestli rizika pozdního těhotenství jejich sny nepřekazí.

I když se naše práce mohla pouze dotknout této široké problematiky, přece v ní spatřujeme přínos. Náš výzkum může podat obraz dnešní „moderní“ ženy a jejich pohledů na svou roli matky ve společnosti. Touto prací jsme se také snažili problém odkládání mateřství zviditelnit a přiblížit laické veřejnosti i odborníkům, kteří se věnují rodině a rodičovství. Do budoucna by bylo velmi zajímavé zmapovat osudy našich informantek a srovnat jejich plány se skutečností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BIERMANN, CH., RABEN, R. *Maminkou ve čtyřiceti?* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-075-5.
- [2] FIALOVÁ, L., *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
- [3] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] HAŠKOVÁ, H. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 80-7367-124-7.
- [5] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- [6] KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7067-669-8.
- [7] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- [8] MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. (eds.) *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister&Principal, 2003. ISBN 80-86598-61-6.
- [9] MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- [10] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [11] MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- [12] MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- [13] ŘÍČAN, P. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- [14] SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.

- [15] SIROVÁTKA, T., HORA, O. (eds.) *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.
- [16] SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- [17] STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- [18] ŠILHOVÁ, L., STEJSKALOVÁ, J. *Matkou ve vyšším věku*. Brno: Computer press, 2006. ISBN 80-251-0987-9.
- [19] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-308-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

[20] Český statistický úřad [online]. 2011-01-21. [cit. 2011-04-04]. Dostupný z WWW:
< http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu>.

[21] Národní koncepce rodinné politiky [online]. 2005. [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW:
< http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Věk matky při narození prvního dítěte	21
Tabulka 2: Tabulka základních údajů	33

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Okruhy otázek a otázky k rozhovorům

Příloha PII: Úhrnná plodnost

Příloha PIII: Ukázka rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OKRUHY OTÁZEK A OTÁZKY K ROZHOVORŮM

Okruhy otázek: MÁ Partnera

A. Základní otázky (věk, vzdělání, místo narození a aktuální bydliště).

B. Otázky zaměřené na výchozí rodinu (počet sourozenců, v kolika letech matka rodila, rozvedená/svobodná matka, úplná rodina).

C. Otázky zaměřené na partnerství (v jakém svazku žijí, jak dlouho, názor partnera na plánování rodiny).

D. Otázky zaměřené na práci a kariéru, socioekonomické poměry (jaké má zaměstnání, jakou pozici, finanční zabezpečení ze strany partnera).

E. Otázky zaměřené na plánování a postoje k rodičovství a mateřství.

A)

1. Jaký je tvůj věk?
2. Jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Kde ses narodila? (vesnice, město, velkoměsto)
4. Kde v dnešní době bydlíš? (vesnice, město, velkoměsto)

B.)

5. Kolik máš sourozenců?
6. V kolika letech rodila tvoje maminka první dítě?
7. Je tvoje matka svobodná, vdaná nebo rozvedená?
8. Vyrůstala jste v úplné rodině? V rodině společně s matkou, otcem, popřípadě se sourozenci?
9. Jaký význam pro tebe má rodina?
10. Jaký máš vztah s rodiči?

C.)

11. Jaké je tvoje zaměstnání?
12. Jakou pozici v práci máš?
13. Jak dlouho pracuješ v této instituci?
14. Jaký význam pro tebe má tvoje práce???
15. Myslíš si, že jsi finančně a materiálně zabezpečená?
16. Máš partnera?
17. Jaké zaměstnání má tvůj partner?

18. Myslíš si, že by tvůj partner finančně a materiálně zabezpečil vaši rodinu v případě narození dítěte?

D.)

19. Jak dlouho trvá váš vztah?
20. Jakou podobu má vaše partnerství? (manželství, partnerství, volné soužití)
21. Myslíš si, že by dítě ovlivnilo váš vztah?
22. Myslíš si, že partner bude ideální otec rodiny?
23. Ovlivnilo tvé minulé partnerství plánování vašeho mateřství?

E.)

24. Plánujete s partnerem rodinu a děti?
26. Máte rozmyšleno, kdo z vás dvou by byl na mateřské dovolené a na jak dlouho?
27. Jaký věk je podle tebe vhodný k pořízení prvního dítěte?
28. Myslíš si, že každá žena by se měla stát matkou?
29. Dokážeš si představit život bez dítěte?
29. Uvědomuješ si rizika pozdního mateřství?
30. Máš nějaké obavy z mateřství?
31. Cítila jsi někdy ze svého okolí tlaky na tvou dosavadní bezdětnost?

Okruhy otázek: NEMÁ Partnera

A. Základní otázky (věk, vzdělání, místo narození a aktuální bydliště).

B. Otázky zaměřené na výchozí rodinu (počet sourozenců, v kolika letech matka rodila, rozvedená/svobodná matka, úplná rodina).

C. Otázky zaměřené na partnerství (v jakém svazku žijí, jak dlouho, názor partnera na plánování rodiny).

D. Otázky zaměřené na práci a kariéru, socioekonomické poměry (jaké má zaměstnání, jakou pozici, finanční zabezpečení ze strany partnera).

E. Otázky zaměřené na plánování a postoje k rodičovství a mateřství.

A.)

1. Jaký je tvůj věk?
2. Jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Kde ses narodila? (vesnice, město, velkoměsto)
4. Kde v dnešní době bydlíš? (vesnice, město, velkoměsto)

B.)

5. Kolik máš sourozenců?
6. V kolika letech rodila tvoje maminka první dítě?
7. Je tvoje matka svobodná, vdaná nebo rozvedená?
8. Vyrůstala jste v úplné rodině? V rodině společně s matkou, otcem, popřípadě se sourozenci?
9. Jaký význam pro tebe má rodina?
10. Jaký máš vztah s rodiči?

C.)

11. Jaké je tvoje zaměstnání?
12. Jakou pozici v práci máš?
13. Jak dlouho pracuješ v této instituci?
14. Jaký význam pro tebe má tvoje práce???
15. Myslíš si, že jsi finančně a materiálně zabezpečená?

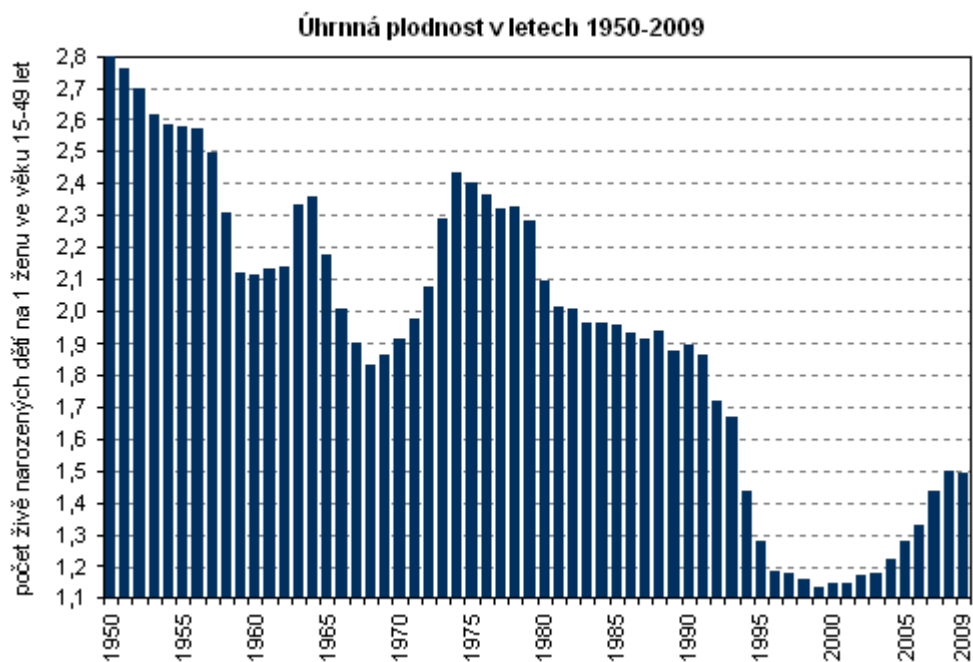
D.)

16. Máš partnera?
17. Měla jsi v minulosti vztah, ve kterém jste plánovali dítě?
18. Jak dlouhý byl tento vztah?
19. Ovlivnilo tvé minulé partnerství plánování vašeho mateřství?
20. Přemýšlela jsi nad možností být svobodná matka?

E.)

27. Jaký věk je podle tebe vhodný k pořízení prvního dítěte?
28. Myslíš si, že každá žena by se měla stát matkou?
29. Dokážeš si představit život bez dítěte?
29. Uvědomuješ si rizika pozdního mateřství?
30. Máš nějaké obavy z mateřství?
31. Cítila jsi někdy ze svého okolí tlaky na tvou dosavadní bezdětnost?

PŘÍLOHA P II: ÚHRNNÁ PLODNOST

PŘÍLOHA P III: UKÁZKA ROZHOVORU

Rozhovor č. 2 – Anna

Výzk.: „Tak, jaký je tvůj věk?“

Anna: „35.“

Výzk.: „A jaké je tvé nejvyšší dosažené vzdělání?“

Anna: „Vysokoškolské.“

Výzk.: „A narodila ses na vesnici, ve městě nebo ve velkoměstě?“

Anna: „Ve městě, ve městě.“

Výzk.: „A teďka žiješ?“

Anna: „Teďka žiju na vesnici u velkoměsta. Žiju asi 6 kilometrů za Prahou.“

Výzk.: „Ale tam asi jenom bydlíš?“

Anna: „Tam jenom bydlím. Pracuji teda v Praze, každý den dojíždím do Prahy, ale asi je to rok, co jsme si koupili domeček za Prahou, asi 6 kilometrů za Prahou, ale vzhledem k tomu, že tam je to všechno vlastně propojené, tak to jsi pořád jako kdyby v Praze. Ve městě.“

Výzk.: „Jasně. Kolik máš sourozenců?“

Anna: „Jednoho.“

Výzk.: „A dokázala by sis spočítat, v kolika letech rodila tvoje maminka první dítě?“

Anna: „Jo, moje maminka první dítě, což je sestra, která je teda o dva roky starší, rodila ve třidvaceti a potom vlastně já, mě měla v pětadvaceti. V pětadvaceti letech jako druhé dítě. No.“

Výzk.: „A maminka...takhle: vyrůstala jsi v rodině s maminkou, s tatínkem... v úplné rodině? Nebo...“

Anna: „Ne, protože vlastně naši byli rozvedení, naši se rozvedli, když mi byly asi tři roky, takže já si vlastně tatínka ani nepamatuju. Potom jsme měly nevlastního otce, ten s námi byl asi nějakých sedm let. Ale taky se s naší mamkou rozešli, když mi bylo asi třináct a od té doby jsme vlastně žily jenom já, sestra a maminka. Takže jsme žily jenom my tři potom, no.“

Výzk.: „A jaký vztah máš s maminkou?“

Anna: „S maminkou mám, můžu říct, dobrý vztah. Ale spíš takový, jak bych to řekla,

opatrovnický. Jo, v našem vztahu to vypadá, že já jsem maminka a maminka je dcera, no, že já se o ni starám. Honě, no. Po všech stránkách jo, protože...tak jako je to moje mamka, tak já se jí snažím ve všem pomoci, ale ono to zašlo postupem času, jak člověk dospěje a tohle, takže ono to trošku je naopak, ty role. Ono to vypadá, že se to otočilo, protože když má mamka nějaký problém, tak mi volá, jo. Já se jí snažím se vším pomoci, jo...Já nevím, zařizuji pro ni dovolenou a tyhle věci. Takže spíš ten vztah se trošku obrátil.“

Výzk: „Hmm. Já to taky tak mám, takže to naprosto chápu, že to tak funguje asi, no.“

Anna: „Jo?“

Výzk: „A se sestrou máš dobrý vztah?“

Anna: „Se sestrou mám výborný vztah. My si rozumíme, je to možná i tím, že i věkově nejsme od sebe daleko, hmmm, vlastně, sestra je teda vdaná a má už třináctiletého chlapečka, což je můj miláček. Ale už má teďka třináct let, takže už má svoje zájmy. Už je velký, takže už to není takové, ale když byl malý, tak to bylo jako moje dítě. Já jsem ho brala na dovolené, se mnou jezdil a všude prostě možně. A doteďka jezdí k nám na prázdniny, třeba do Prahy. A tohle. Takže jo, my máme se sestrou výborný vztah. I teda musím říct, že s jejím synem, no. S mým synovcem.“

Výzk: „A jaké máš zaměstnání?“

Anna: „Já dělám finanční ředitelku pro jednu mezinárodní společnost ...“

Výzk: „V Praze.“

Anna: „V Praze, hmm. Bosch, teda se jmenuje ta společnost.“

Výzk: „A jakou tu pozici? Finanční ředitelka?“

Anna: „Finanční ředitelka. Hmm.“

Výzk: „A jak dlouho pracuješ v této firmě?“

Anna: „V Boschi pracuji už deset let.“

Výzk: „A v té pozici finanční ředitelky?“

Anna: „V té pozici od roku 2005, takže pět let.“

Výzk: „Hmm.“

Anna: „Pět let, no. Já jsem vlastně pracovala prvně jako kdyby na pozici účetní, potom jsem

vlastně dodělala vysokou školu a matka (původní a hlavní část společnosti Bosch – poznámka výzkumníka) mi nabídla pracovat přímo jako u nich, v Boschi v Itálii. Tak jsem vlastně žila tři roky v Itálii. Tam víceméně mě naučili všechny ty procesy, procedury, jak to vlastně celkově funguje, no a potom mě vrátili nebo vlastně nabídli mi práci v té pozici finanční ředitelky v České republice.“

Výzk: „Ano. Takže ty sis vysokou dodělávala nějak později?“

Anna: „Já jsem, ne, byla normálně na denním studiu, ale já jsem vlastně poslední dva roky vysoké školy už pracovala právě pro Bosch. Ale i když jsem byla teda na denním. Jo, ale já jsem jezdila ...“

Výzk: „To jsi zvládala?“

Anna: „Já jsem zvládala, ale od té doby mám šedivé vlasy! (smích) Teda začala jsem šedivět. Protože mám vlastně, hmm, já jsem jezdila dělat zkoušky a zápočty víceméně, že to vždycky šlo domluvit s těmi kantory, že pokud nebudeš účastněná těch seminářů, protože byly nepovinné, takže povinné byly jenom semináře, kde byla teda povinná účast, takže já jsem se třeba s nimi domluvila, buď že udělám třeba nějakou práci navíc, jo nebo že prostě, hmm nebo jsem se třeba zúčastnila těch třech povinných, já nevím seminářů a tady těch věcí.“

Výzk: „Jo.“

Anna: „Ale už jsem pracovala teda na plný úvazek a zároveň jsem dodělávala vysokou.“

Výzk: „Hmm. A myslíš si, že teďka, v této době, jsi finančně a materiálně zabezpečená?“

Anna: „Hmm. No...(smích) Myslím, že jako můj plat na to odpovídá, abych byla finančně zabezpečená (smích), ale vlastně vzhledem k tomu, že jsme se pustili do toho nového domečku, tak hmmm, tak je tam spousta věcí, které teďka zařizujeme, musíme vlastně celý ten dům zařídit, jo, teďka chceme vlastně dělat zahradu, jo, protože máme obrovskou k tomu zahradu, takže my jsme teďka v té fázi víceméně zařizování toho domu, jo, takže finančně já jako musím říct, že zajištěná jsem, ale musím říci, že veškeré finance využívám právě na zařízení toho domu, takže jako, že bych měla třeba naspořeno, z toho co vydělávám, že bych měla naspořeno, ne! Nula, jo. Všechno je prostě, všechno dáváme teďka na zařízení toho domu, no.“

Výzk: „To tak je, když se zařizuje dům nebo opravuje, že.“

Anna: „Já jsem měla trošku...nebo já nevím, jestli je to úplně nejlepší, ale já jsem prostě před dvěma lety, před třemi roky, jsem si pořídila v Praze byt, jo. A ten jsem kompletně zařídila, takže

jsem asi rok zařizovala. Až jsem ho zařídila, jo, tak jsme si řekli, že půjdeme do něčeho většího, takže jdeme do domečku a ten zase zařizujeme. Jo, protože ten byt pronajímáme a pronajímáme ho teda včetně nábytku a všech věcí, takže tam jsme všechno nechali a ten se pronajímá a takže zařizujeme znovu, zase. Ale doufám, že už je to naposled, protože jako...“

Výzk: „Že už tam zůstanete?“

Anna: „Jo, už tam určitě zůstaneme. Já už nikam se nebudu stěhovat. Protože já už jsem se asi pětkrát stěhovala, za posledních, já nevím, pět let, jo. Z Itálie jsem se stěhovala sem do České republiky vlastně, pak jsem se stěhovala do svého bytu, ze svého bytu do domečku, jo. A strašně často se stěhuju, snad v průměru každé dva roky.“

Výzk: „A když se vrátíme k té práci...jaký význam pro tebe má tvá práce? Jestli bys to takhle dokázala říct.“

Anna: „No, velký. Určitě! Jako pro mě ta práce ...já jsem vždycky chtěla mít nebo já mám takovou, jak bych to řekla, možná takovou možná nemilou vlastnost, že já chci být v té práci dobrá. Takže já jako nemám, takže já se snažím v té práci být jako dobrá a dávám té práci jako maximum. Teda u mne ta práce je na prvním místě, možná je to tím, že mi dali vlastně v mém věku, v mém věku mi dali takovou pozici, kdy já jsem byla víceméně, já jsem byla vlastně, hmm, třicet let, řekněme, a v tomhle věku mi dali vlastně dost vysokou pozici a já jsem chtěla vlastně dokázat, že na ni mám. Jo, takže já jsem se jí věnovala maximálně a doteďka se jí věnuju maximálně a snažím se být prostě dobrá v té práci. Jenomže to s sebou přináší samozřejmě oběti v podobě volného času a pracuji prostě deset, dvanáct hodin denně minimálně.“

Výzk: „A víkendy?“

Anna: „Víkendy? Někdy pracuji i o víkendech. Jako když jsou nějaké věci typu závěrky nebo máme audity nebo máme daňové přiznání nebo tyhle věci, protože zase já se snažím všechno splnit včas, podle toho jak nám to vedení nařídí, tak se snažíme, aby všechny dokumenty, abych dodržovala všechny termíny a tyhle věci, takže někdy je zapotřebí pracovat i o tom víkendu. Ale jinak se snažím nechodit o víkendu do práce, jo jako opravdu jen v nejnutnějších případech.“

Výzk: „Abys měla taky trochu soukromí...“

Anna: „Ano, jasně. Protože když člověk opravdu je pořád jenom v té práci, tak je takový otrávený nebo unavený, že se mu třeba ani nechce nic dělat. Nechce o víkendu nic podnikat. Je rád, že je doma někde na gauči a dívá se na televizi.“

Výzk: „To určitě! A máš partnera?“

Anna: „Mám, no, mám.“

Výzk: „Říkala jsi, že opravujete domeček...“

Anna: „No, zařizujeme, zařizujeme. No.“

Výzk: „Zařizujete... A jak dlouho spolu jste?“

Anna: „Tři a půl roku. Už.“

Výzk: „A...(smích) a jakou podobu má vaše partnerství? Jste jako partneři nebo jste manželé?“

Anna: „Partneři. No, žijeme spolu, ale spolu žijeme snad od, nevím, po prvních dvou měsících našeho vztahu, spolu žijeme.“

Výzk: „Hmm. Myslíš si, že kdybyste měli dítě, že by to váš vztah nějak ovlivnilo?“

Anna: „Myslím, že ani moc ne. Já nevím, no. Možná určitě k lepšímu, jo, ale my máme, jako já musím říct, že my máme pěkný vztah. Hodně pěkný vztah. Jako po těch letech, kdy jsme spolu, tak si myslím, že máme hodně pěkný vztah. Samozřejmě dítě chceme, protože určitě to ten vztah utuží a tohle. Ale nevím, jestli by se zase o hodně, jako že by se to výrazně změnilo. Jo. A možná ano, protože my spolu teda to dítě nemáme, ale leda k lepšímu, si myslím. Protože my ten vztah máme celkem jako v pohodě, fakt.“

Výzk: „Ano. A partner pracuje jako?“

Anna: „Partner podnikal, donedávna, ale to podnikání nebylo moc, jak bych to řekla, nebylo moc výnosné, nebylo moc, nebylo tam, vlastně moc se mu v tom nedařilo. Takže teďka začal pracovat od nového roku pro jednu developerskou firmu v Praze.“

Výzk: „Jako?“

Anna: „Má nastoupit na pozici ředitele, té developerské společnosti. On teďka tam vlastně nastoupil, má nějakých šest měsíců na zaučení a pak by měl převzít v té developerské firmě nějaké ty projekty a měl by je mít vlastně na starosti, no.“

Výzk: „A myslíš si, že kdybyste si pořídili dítě, že by vás partner finančně zabezpečil?“

Anna: „No. Kvůli tomu si našel tu práci. Jako kdyby, protože říkám to podnikání nebylo zas až tak výnosné, ale hlavně bylo nestabilní, jo. Takže jeden měsíc jako příjem měl, dva měsíce neměl, pak zase jeden ano a vzhledem k tomu, že máme nějaký věk, prostě, plánujeme spolu rodinu, dítě a samozřejmě já nemůžu chodit do práce ...nebo asi můžu, ale hlavně nechci. Jo

třeba mít dítě, porodit dítě a za tři týdny se vrátit nebo já nevím, jo za měsíc nebo za dva měsíce se vrátit do práce. Můj příjem musíme jako kdyby vynechat, takže na základě toho vlastně on si našel tady tuhle práci, aby měl stabilní práci a aby prostě mohl on uživit mě. Nás.“

Výzk: „Takže tak nějak to plánujete třeba do budoucna? To miminko?“

Anna: „JO, určitě. Do dvou let bychom chtěli mít. Nebo já bych chtěla mít do dvou let (smích). Ale jo jako, Petr jako není vůbec proti. Ten by mohl...ten by to dítě měl hned, jo. Jako kdybych řekla: Jo, já chci dítě, tak to, on chce dítě taky samozřejmě. Ale já jsem zase víc takový racionalista nebo já prostě musím tam mít tu jistotu, že tam bude nějaký ten příjem, protože zase my máme hypotéky, jo. To jako není jednoduché, že bychom, že bychom si zařídili dům a tím to končí, jo. Ten dům je na hypotéku, na nějakých sedmadvacet let a ta hypotéka je celkem vysoká. Takže já prostě potřebuju tam mít tu jistotu, že on bude mít pravidelný příjem a na základě toho příjmu, jako v tom případě už nám tam nic nebrání. Takže my chceme mít určitě, ale musíme to trošičku jako po té finanční stránce zajistit.“

Výzk: „Takže přemýšleli jste třeba nad tím, kdybyste měli dítě, kdo by z vás dvou byl na mateřské?“

Anna: „No, jako já bych ...chtěla být doma, ale já bych zase nechtěla být doma víc, než třeba rok a půl (smích), což jako nevím, třeba babičky mi říkají, babička se mě ptá: a kam dáš dítě? Já říkám do jeslí. A ona říká, ne to nesmíš! Že jako jo. Přitom já si myslím, že v Západní Evropě, třeba v Itálii ženy včetně porodu mají jako deset měsíců, jo a to se po deseti měsících musí vrátit a ty jesle jsou tam úplně normální věc, jo, ale tím, že u nás jsou ...tři roky, tak každý si myslí, že musíš být doma tři roky s dítětem, jinak jsi špatná matka, jo. Což já si zas třeba nemyslím, jo. Ale ... jako asi, já bych chtěla být s dítětem doma, potom máme jako babičky, tak by nám pomohly babičky nebo ...hmm...nevím, no. Ale tak po tom roce a půl já bych se chtěla vrátit. Do práce.“

Výzk: „A myslíš si třeba, že by ti v té práci drželi to místo? Jestli by sis zvládla při dítěti dělat tuhle práci?“

Anna: „No, právě proto já bych tu práci chtěla, já bych se jí...jako, já se jí nechci zase vzdát nebo chci tam pracovat, ale zase jako abych hmmm, aby mi to místo drželi, tak to místo mi nikdo nepodrží tři nebo čtyři roky. Když t společnosti nemůžou jít samy tři nebo čtyři roky, jo. Hmm. Musela bych tam mít zřejmě nějaký zástup nebo dobrý zástup, aby měl jako, aby měl všechny ty informace a to. Problém je v té práci, že já mám vlastně na všechno podpisová práva, jo, takže

jenom já můžu podepisovat dokumenty. Jenom já můžu podepisovat bankovní třeba mzdy, jako aby odešly z banky a tohle. A to si myslím, že to není možné jako někomu delegovat. Dát někomu jinému, no. Takže v tom případě bych musela zřejmě i při tom dítěti, já nevím, mít on-line spojení jako s firmou a tady tyhle věci podepisovat. Protože já zase si nemůžu dovolit dát někomu nějaká přístupová hesla, aby třeba moje účetní za mne podepisovala, já nevím, třeba mzdy třístapadesáti lidem.“

Výzk: „A myslíš si, že kdybys eventuelně když bychom přemýšlely o té budoucnosti, když bys měla dítě a snažila se nějakým způsobem skloubit to dítě a tady tuhle práci, že ten partner je takový, že by ti s tím pomohl?“

Anna: „Jo, jo.“

Výzk: „Že by třeba pohlídal to dítě, že byste se nějak podělili, že by třeba byl půl dne doma...“

Anna: „Určitě!“

Výzk: „Nebo třeba ten den by byl doma on? Že by to takhle šlo? Bavili jste se o tom?“

Anna: „Jo, jo, jo.“

Výzk: „Plánujete to tak?“

Anna: „Jo, jo, já si myslím, že on by možná ani neměl nic proti tomu zůstat jako na mateřské dovolené, jo. To si myslím jako že by mu ani nevadilo, protože když jsme se třeba o tom bavili, tak jo, byl pro, jo. Ale zase já si to chci aspoň trochu užít s tím dítětem, protože jako nechci vyloženě jenom jako porodit dítě a jít hned do práce. Takže chci taky s ním zůstat doma. Takže jo, určitě jo jako. Petr, když... já si myslím, že je naprosto k dispozici v tomto.“

Výzk: „Hmmm. Ještě se zeptám – říkala jsi, že jste spolu tři a půl roku. Byl předtím nějaký vztah, ve kterém jste třeba plánovali už dítě a třeba ten vztah nějakým způsobem krachl ... nebo to dítě poprvé plánuješ tady s tím partnerem?“

Anna: „No, určitě je pravda, že vlastně před Petrem jsem měla jeden dlouhodobý vztah. No, dlouhodobý, my jsme spolu byli jenom rok a půl, takže ono to nebylo zas tak dlouhodobý. A už tehdy jsem se cítila, to už bylo nějak k té třicítce, to už jsem se cítila, že bych to dítě tady s tím partnerem, pokud by to jako kdyby vyšlo, hmmm, že bychom ho mohli spolu mít, jo. Už jsme se cítila prostě na to, mít to dítě, jestli ten vztah jako vyjde, ale ten vztah nevyšel. Prostě po roku a půl jsme se rozešli a tím pádem, že jo, jako odešla i možnost mít to dítě. Ale jako jo, já jsem ale předtím určitě ne, i když jsem měla dlouhodobé vztahy, předtím, jako ne, že bych jich měla

dvacet, jo, třeba měla jsem nějaké dva dlouhodobé vztahy, jeden asi čtyřletý, jeden tříletý... tak já jsem se prostě v tom věku necítila na to dítě. Já nevím, jestli to bylo tím člověkem nebo mnou. Já si myslím, že spíš mnou, že já jsem se necítila vyzrálá na to, mít dítě.“

Výzk: „Hmmm. Když o tom tak mluvíš, jaký si myslíš, že je věk vhodný k tomu pořídit si první dítě?“

Anna: „No, já myslím, že to je individuální věc každého, protože každý se cítí jinak. Třeba moje sestra měla dítě ve dvaadvaceti a je šťastná, že měla dítě ve dvaadvaceti, jo. A třeba lidi by neměnili. Zase říkají, no tak aspoň jsme prostě to dítě měli, když jsme byli mladí a tak dále, ale já třeba ve dvaadvaceti nebo vůbec po dobu jako těch dvacet až třicet jsem se necítila na to, to dítě mít. Takže já si myslím, že to je individuální. Je to každého věc a každý jak se cítí. Měl by ho mít v momentě, kdy se na něho cítí, no.“

Výzk: „Tak ono je ještě důležité mít toho vhodného partnera...“

Anna: „No, přesně, mít toho vhodného partnera, no.“

Výzk: „Máš nějaké obavy z mateřství? Z nové role, role matky?“

Anna: „No, tak asi tak nějak normálně, jako každá. Mám obavu, jak to budu všechno zvládat, jak to skloubím, práci a dítě. Jak to zvládneme finančně.. Ale obavy, jako strach...hmmm, to asi ani ne. Prostě jak to přijde, tak to bude. Mám sestru, která by mi něco poradila ohledně dítěte...taky mamku. Spíš abych to všechno zvládla, ale zvládnou to všichni kolem, tak snad i já.“

Výzk: „Hmmm, a myslíš si, že každá žena by měla být matkou?“

Anna: „No, to je otázka! Já třeba, pro mne, je to důležitá věc, protože já třeba miluji děti, prostě, a chci mít děti, chci mít rodinu, jo. Ale znám holky, které to tak necítí, jo. Já třeba znám hodně i třeba ze Západní Evropy, nechci říct, že bych znala třicet lidí, ale mám jednu celkem dobrou kamarádku v Itálii, které je pětatřicet, zastává taky celkem významný post a ta teda o dětech nechce ani slyšet, jo. Ona sice nemá partnera, ale i když má partnera, tak ona prostě nechce ty děti, jo. Ona prostě nemá k nim žádný jako kdyby vztah. Nemá tu potřebu a pak znám i jinou prostě kamarádku, dokonce tady z Kroměříže a ta teda jako měla dítě, jako že partner chtěl, aby jako měla dítě, jo, ale ona říkala: já jestli by bylo nebo nebylo... Jo, jako že to není taková typická matka, která by to... Takže já si myslím, že určitě jsou na světě jako ženské, holky, které po tom netouží. Ale třeba pro mne je to důležité.“

Výzk: „Hmmm. Takže si nedokážeš představit život bez dítěte? Že by to prostě tak bylo.“

Anna: „Ne, ani ne, nechci. Já jsem si říkala, že zas, já nevím, teďka pořád člověk slyší, že jsou problémy s otěhotněním, že to nejde, hodně párů má problémy... Tak my jsme si i s partnerem říkali, že kdyby to prostě nešlo, kdyby po té biologické stránce, že bychom měli problém, tak prostě bychom i adoptovali. Určitě! Že bychom adoptovali dítě, protože já si myslím, že to je oživení v té rodině. Jako asi by mohlo být i bez dítěte, ale jako já myslím, že jo, my bychom i adoptovali.“

Výzk: „Hmmm. A... je ti pětatřicet. Cítila jsi někdy tlaky okolí, ať už rodiny nebo vrstevníků, tlaky vlastně na to, že ještě dítě nemáš?“

Anna: „Že nemám... Hmmm. To cítím asi každých čtrnáct dní! (smích) Samozřejmě, no, jako celá rodina, vlastně od babiček, tet a tady toto... V té Praze ani tak ne, protože v té Praze je to víceméně normální, tam je spousta nezadaných lidí, kterým je hrubě přes třicet prostě a jako zas až tak moc to tam zase neřeší. Protože těch lidí je víc, jo, oni se schází a to, jo. Takže to není. Ale třeba tady u nás na Moravě nebo ne na Moravě, ale třeba tím, že je to menší město, tak jako ohledně rodiny ten nátlak tam je. Od babiček, od strýců, od tetiček, od všech, no. Jo...“

Výzk: „A nenecháš si do toho mluvit?“

Anna: „Ne, to vůbec ne, to jako že oni by chtěli, abych já měla dítě, to je sice pěkné, ale já jako určitě to, že oni to chtějí, neznamená, že to dítě budu mít. No.“

Výzk: „Hmm. Jasně, tak to je určitě každého věc, že.“

Anna: „Ale tak jako já mám celkem štěstí, že mám jednoho bratrance, který je ještě o tři roky starší a ten taky dítě nemá. Takže my, když se sejdeme, tak oni hučí jak do mě, tak teda domlouvají jak mě jak jemu, takže nejsem sama.“

Výzk: „Dobře, tak to je asi tak všechno, co jsem tě potřebovala vyzpovídat, co jsem potřebovala vědět. Tak děkuji.“

Anna: „Není zač.“

